

כאמרתו קרן יו... פתח ספרו... וכו'... (המשנה והפסוקים)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ז
מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 25/17
קרית ספר 71919 מודיעין עלית
ארץ ישראל

גליון מספר 393

הוצאת ע"י בנים הנח"צ הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

בס"ד, טו' ניסן התשע"א. מסכת מנחות דף מב - דף מח

דף מב ע"א

א) ואמר אבוי וצריך לפרודה כצוציתא דארמאי. כתב החזון איש (סימן ג סק"ט), דלא אתי אבויי לחדש בגוונא שלקח חוט אחד כפול ארבע ותחבו בכנף בעודנו חוט אחד, ופסק ראשין שלהן ונעשין שמונה חוטין, דלכך אין צריך לדין ענף, ופסול משום דחסר מנין החוטים בשעת התחיבה ומעכב בדיעבד כדאיתא בסוכה (יא:). אלא אתי למימר שיפירדם שלא יהו מסובכים וקשורים.

ב) גמ', שם. כתב הבית יוסף (או"ח סימן ז סק"ח) בשם בעל העיטור, דעיקר דין ההפרדה שייך כשהיה בנמצא התכלת, והיינו דמצוה להפריד התכלת לצד אחד, ואף בזמן הזה יפה לרקדק לעשות כן וזכר לכהן. וכן דעת המגן אברהם (סימן ח סק"י) דכתב, דאם על ידי שיפירד יפסיד תפילה בציבור, לא ידקדק להפריד. והקשה בהגהות הרד"ל, דמלשון הגמרא משמע דלאו משום היכר תכלת הוא, אלא דדוקא בכהאי גוונא נקרא "צוצית" והלכך מעכב דייעבד, וכן כתב בבאיור הגר"א (סימן ח סק"טו). אמנם החזון איש (סימן ג סק"ט) כתב דאינו מעכב דייעבד, וענין ההפרדה משום נוי המצוה, והוכיח דבריו מדתניא בסוכה (יא:): תלאן ולא קצץ ראשי חוטין שלהן פסולה, ופירש רב דפסולה עד שיקצוץ, ואם איתא דאף בסיבוך פסולה, לא הוי לתנא לשנות דבריו במחוברים אלא אפילו במסובכים. אלא דאף אם היו מסובכים בזמן קשירה כשרים, וכן נוהגים לענוב ד' חוטים בשעת עשיה, לסימן שיהיו בצד אחד ד' חוטים ובצד השני שאר החוטים.

ג) רש"י ד"ה שתהא, שתהא תולה ומכה וכו'. ופירש דבריו הנמוקי יוסף (יב: יג. מדפי הרי"ף), דלא יקשור הצוציות למטה בסוף הכנף אלא מן הצד, שתהא תולה ומכה על הקרן, וכתב בהגהות הרד"ל, דלפי זה "נוטף" מלשון הטפת משקים. אבל כתב, דלשון רש"י נוטה לפרש שמרחיק מהקרן וכדברי רבי יעקב, ולפי זה "נוטף" מלשון טפי.

ד) בא"י, שם. אבל בהגהות מיימוניות (פ"א מצוצית אות ב) כתב בשם הרא"ם, דאתי לאפוקי מאלכסון. ובמגן אברהם (סימן יא סק"ד) פירש טעמו בשם הלבוש, דאסור משום שנראה צוציק שמונה צוציות, ועושה באלכסון, כדי לצאת שני הצדדים. והוא פירש, דאסור משום דמנהג הקראים הוא.

ה) גמ', אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן וצריך שירחק מלא קשר גודל. פירש רבינו גרשום, דהיינו כאורך כל הגודל דהיינו תוך ג' אצבעות דרב פפא, ואידי ואידי חד שיעורא, ובהגהות הרד"ל כתב, דלפי זה אתי שפיר דלא הקשו מחד אחבריה, אלא אדרבה עשו צריכותא. אמנם הביא, דרש"י ושאר המפרשים, פירשו דהוא קשר ראשון של אגודל, ומשם ועד ג' אצבעות הוי מקום הראוי, ולפי זה אינו השיעור דרב פפא, ואתי שפיר הא דרבי יוחנן שביק לישנא דברייתא דג' אצבעות, ונקט קשר גודל דלא הוזכר בשום מקום. ו גמ', שם. כתב רש"י בבבא קמא (קט"ו): ד"ה הכל עולין, דצריך להרחיק תכלת של צוצית משפת הבגד. [ולכאורה אף שרש"י אויל אחר לשון הגמ' שם, מכל מקום צריך עיון, מאי דנקיט "תכלת" הא קרא ד"על כנפי", אכולה צוצית קאי].

ז) גמ', אמר ליה בשעת עשיה איתמר. בשפת אמת נסתפק, לרב פפא דבעינן שיהא תוך ג' אצבעות, בגוונא דבשעת עשיה היה תוך ג', ולאחר מיכן הוסיף והוא חוץ לג', אי כיון דבשעת עשיה הוי ג' אצבעות כשר, אי לאו.

ח) גמ', אמר ליה רב אשי לא תתקוף לך חד מינייהו כתרי מינן. ולכאורה צריך ביאור, מאי נחמה היא, סוף סוף רבינא הוי חכים טפי מרב סמא. ויש לומר, דכל אחד מחויב ללמוד כפי השגתו ושכלו, והוא חלקו בתורה, ורב סמא נתבייש משום דסבר שלא דייק כראוי וחסר מחלקו, וניחמו דדייק שפיר ולא חיסר שיעורו כלום, ומעלתו דרבינא שמארץ ישראל היה, וכבר

איתא בבא בתרא (קנח:) דאורייתא דארץ ישראל מחכים ופירש הספורנו בראשית (פ"א לא) דהיינו משום אקרא דלכתב ארצה כנען. שהיתה מוכנת אל גרם המעלות במושכלות, והיתה רצויה מכל הארצות, כאמרו, ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה, ולא הווק אוירה בגשם המבול כאויר כל שאר הארצות, כאמרו ולא גושמה ביום זעם. וכבר אמרו חכמינו ז"ל אוירה של ארץ ישראל מחכים].

ט) רש"י ד"ה רמיו, לרבות עוד שני גדילים. כתב הרש"ש, דצריך לומר גדילים תעשה לרבות וכו', וכדדרשו בבכורות (כו:): מ"תעשה", דהוסיף לך הכתוב עוד עשיה אחרת. והמלא הרועים פירש, דרביש צוצית שניים פתיל שניים וגדילים משמע עוד ד' (וגדיל היינו שנים וגדילים היינו ד'). ובטרת הקודש פירש, דגדילים מלא, משמע כאילו כתיב פעמיים גדילים והיינו ח'.

י) גמ', כל מצוה שכשרה בעובד כוכבים אינו צריך לברך. פירש רש"י ד"ה כל מצוה מפי המורה, דאין יכול לומר אשר קדשנו דהא עובד כוכבים נמי כשר בה. ובהגהות הרד"ל פירש, דאינו סיבה אלא סימן, דכיון דגוי אין שייך במצוות, ואי חוינן דעשיה כשרה בו מוכח דאין העשיה מצוה, ולהכי אין מברכים עליה.

יא) גמ', והרי מילה דכשרה בגוי. כתב הרמב"ם (פ"ב ממילה ה"א), "דכולם כשרים למול חוץ מגוי, ואם מל אין צריך לחזור ולמול". ופירש הכסף משנה טעמא דאין צריך לחזור ולמול, או משום דסבר דקרא ד"הימול ימול" אסמכתא בעלמא הוא ולכתחילה, או משום דנסתפק אי רב ורבי יוחנן סבירא להו דגוי פסול, ואם כן הלכתא כוותייהו, או דלמא לפרש שיטת רבי יהודה אתי, ולית הלכתא כוותיה. ובקרבן אורה פירש, דהכא לא פליגי אלא לכתחילה, אבל בדיעבד אם מל גוי, לכולי עלמא אין צריך למול שוב, דסוף סוף אין לו ערלה, וכדמוכח מגדיל מהול, דאף למאן דאמר צריך למולו, היינו מחשש ערלה כבושה, הא לנו אינו צריך למול.

יב) גמ', המול ימול המל ימול. פירש רש"י בעבודה זרה (כו:): ד"ה המול, מי שהוא מהול ימול אחרים, והמל פירושו המהול. אבל הריטב"א (שם) פירש דהמל היינו המהול, ולהכי פירש דהמהול ימול, כלומר יהא מהול.

יג) גמ', שם. הקשה הקרן אורה, למאן דאמר ימול כותי אמאי מילה דחי שבת, הא אפשר על ידי כותי. ותיירץ, דעיר שאין בה רופא ישראל קתני, אבל עיקר המצוה בישראל, ולא מיקרי אפשר לקיים על ידי אחר אם יקיים אותה מי שאינו מחוייב בדבר. ובהערה שם תירץ, דהואיל ואם אין רופא כותי וודאי מותר לישראל לימול, ממילא גם כשיש כותי מותר לישראל מדאורייתא מטעם הואיל, וסיים שצריך לעין בסוגיא דהואיל. ובשו"ת חתם סופר (י"ד רלב) תירץ, דאי ימול הגוי, לא יהא שליח האב ותתבטל מצות האב.

יד) גמ', העושה סוכה לעצמו אומר וכו' שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. פסק בשולחן ערוך (או"ח תרמ"א סעיף א) שאנו סומכים על שהחיינו שאומרים בזמן הקידוש כדאיתא בסוכה (מו:): ובביבורי יעקב (שם) נסתפק כשאוכל ומברך שהחיינו בסוכת חברו, אי נפטר מלברך על סוכתו, עיין שם.

טו) תוס' ד"ה מנין, משמע הא אשה כשרה. בתוס' גיטין (מה:): ד"ה כל שישנו בקשיה הביא בשם רבנו תם, דמהאי טעמא אשה פסולה לקשור צוצית דלא מיפקדא, והתוס' פליגי עליה וסברי דכשרה, והוכיח כן מדמיעטו גוי, משמע דאשה כשרה, וכן מהא דסוכת נשים כשרה. וברא"ש (סימן מו) הוכיח כן מהא דאיתא בבא בתרא (סד:): דביתיה דרבי חנינא בן דוסא עתידה למשדי תכלת לצדיקים לעתיד לבוא. ובקרבן נתנאל (אות מ) הביא שהש"י (סי"ד סק"א), כתב דלרבינו תם רק תלית הצוצית אסורה אבל לטות החוטין שריא. ופליגי עליה, דאם איתא דרבנו תם פסל בנשים רק התליה, מאי מוכח

הכנה לכבוד המצוה, וכשלוך מעלמא מחסר בכבוד המצוה. אבל תלית החוטים בבגד וכתיתת הספר תורה והתפילין, לא בעיא כונה לשמה, שענינה לשם קדושה דהרי מתעסק בגוף המצוה, ואף דקיימא לן מצוות צריכות כוונה, תליתת החוטים אינה גמר המצוה, ואמנם בכתיתת ספר תורה יצטרך לכיין לשם מצוה, אבל לא לשם קדושה. ועיין באות הבאה.

כד) גמ', שם. כתב הנמוקי יוסף (יב: מדפי הרי"ף), דנראים הדברים דשזירה נמי בעינן לשמה. ופירש **בביאור הגר"א** (סי"א סק"י) טעמו, משום דכל דאחר הטויה בכלל עשיה הוי ובעי לשמה. ובמגן אברהם (סק"ג) כתב, דמעכב דיעבד. אמנם **בביאור הלכה** (שם) כתב, דבנעשית בסתמא יש להקל בדיעבד, דכל העושה על דעת טויה הראשונה דנעשית לשמה עושה. ועיין מה שכתבנו באות הקודמת בביאור הקרן אורה לשיטת הרמב"ם]

כה) גמ', שם. כתב הרא"ש (בעשיית הציצית) בשם בעל העיטור (ש"א ח"ב) דאף ציצית שטווה הגוי, אי שזרם ישראל לשמם כשרים. והקשה, מהכא דפסל שמואל משום דלא נטוו לשמה, ואף דסתם פקעיות אינם שזורים, ומשמע, דאף דישזרם לשם ציצית פסולים משום דלא נטוו לשמה.

כו) רש"י ד"ה פסולות, בתים דבתים של עור בעינן דאפילו קשירתן כו'. הנודע ביהודה (או"ח סימן א) פירש, דהיינו שעשה הבתים עצמם מזהב, וציפה היינו את הפרשיות, וכמו שפירש רש"י ד"ה או, גבי טלה עליהם עור בהמה טמאה, דעשה הבתים מעור בהמה טמאה. אמנם הטור (או"ח סל"ב) כתב, אם ציפה הבתים זהב או שעשאה מעור בהמה טמאה פסולה, ומשמע, דבוהב פסל אף כשהוא ציפוי הבתים, ובעור טמאה פסל רק אי עשה ממנו את הבתים. והקשה **הבית יוסף** (שם), מאי גריעותיה דזהב מעור דטמאה, דבציפה הבתים בוהב פסל ובעור דטמאה הכשיר. ובסוף דבריו כתב, דשמא לא דק הטור בלשונו, ובתרוייהו פסולים, בציפה הבתים בוהב ובעור דטמאה. והנודע ביהודה רצה לפרש טעם הטור, דזהב פסול משום דבעינן שיהיו הבתים שחורים מהלכה למשה מסיני וכשציפם זהב אינם שחורים, וכן משמע מהירושלמי מגילה (פ"ד ה"ט), דפירש טעם המשנה דעגול וציפה זהב פסול, משום דהלכה למשה מסיני דבעינן מרובעים ושחורים, אבל עור בהמה טמאה אפשר לצבעו שחור ופסול רק משום מותר בפיך, ואינו פסול אלא בגוף הבתים ולא בציפוי. ודחה, דלא שייך לפרש כן בדעת הטור משום דכתב (שם) דבתים שחורים אינו אלא לכתחילה.

כז) בא"ד, דאפילו קשירתן אינן אלא ברצועות במינן. וברש"י ד"ה או כתב, דעור בהמה טמאה פסול, משום דאינו "מן המותר בפיך". וכתבו הגרע"א ובגליון מהרש"א, דמשמע מרש"י, ד"מן המותר בפיך" אינו ממעט זהב, ופסול דזהב ילפינן מרצועות. אמנם רש"י במגילה (כד: ד"ה ציפן זהב כתב, דאף זהב פסול משום דבעינן "מן המותר בפיך", והקשו זהב מותר בפיך. ורש"י בסנהדרין (מח: ד"ה פסולות כתב, דהלכה למשה מסיני לפסול זהב.

כח) תוס' ד"ה כתנאי, תימא דלמא ציצית שאני. ותירץ השפת אמת, לפי מה שכתבו תוס' ד"ה עד, דפליגי אי הזמנה מילתא היא אי לאו, דפשיטא דקרא ד"לך" קאי על עשיית התפילין גופייהו, ועיבוד דתפילין וטויה דציצית דהוו הזמנה, לא ילפי מהאי קרא.

כט) בסוה"ד, וליתא דהאיכא שייך של תפילין. כתב השפת אמת, דזה אפשר לדחות, דאיירי בתפילין של יד דלית בהו שם, אך יותר היה להם להוכיח מסוגיא דהכא, דהא ציצית עיקר מצוה ולרבנן לא בעינן טויה לשמה.

ל) תוס' ד"ה עד, בתוה"ד, אפשר בחיתוך העור כו'. משמעות דבריהם, דאף אי הזמנה מילתא, בעינן מעשה כל דהו. והקשה המלא הרועים, מתוס' סנהדרין (מח: ד"ה דמסיק, דבאמירה לחוד, דאמר זה מוזמן לצורך זה הוי הזמנה, בלא מעשה כלל.

לא) רש"י ד"ה טעימה פסולה, אם עירה וכו' פוסל את כל היורה. הקשה העולת שלמה, אמאי לא יבטל ברוב. ותירץ, לפי דברי הרי"ן בנדרים (נב:), דהיתר בהיתר לא בטיל, דהכא חשיב היתר בהיתר, כיון דאף אי פסול לתכלת הא לא גרע מלבן, ולא עביד איסור כשלוש הטלית, דתכלת אינה מעכבת את הלבן.

לב) רש"י ד"ה משום שנאמר כליל, כל תכלת בעינן שיהא כל עיקר מראה החלזון בצמר שלא יהא דבר אחר צבוע בה מתחילתה. והקשו בתוס' ד"ה משום, אם כן רב שמואל בר יהודה דשקיל בביעתא דלא כמאן, דאף אי הוציא מעט, סוף סוף נצבע בתכלת זו דבר אחר. וביאר בחידושי הרשב"א, דהפסול הוא רק כשטובל הצמר ביורה עצמה, משום דהצמר הראשון נוטל עיקר מיצוי החלזון, והנשאר אין לו מראה יפה כעיקר החלזון, אבל ודאי כשמעביר קצת מן הצבע לביצה, לא נמשך עיקר מיצוי החלזון, אלא יוצא חלק מן הצבע וחלקו נשאר, ובכהאי גוונא ודאי כשר הנשאר, אף למאן

מדביתיהו דרבי חנינא, אלא על כרחך דרבינו תם פסל כל העשיה. **טז) בא"ד, שם. ההגהות מיימוניות** (פ"א מציצית סק"ט) כתב בשם מהר"ם טעם חדש לפסול נשים, מקרא דבני ישראל, ולא בנות ישראל.

יז) תוס' ד"ה ואל, ותימה גבי ספרים כו' תיפוק לי דסתמא לאו לשמו קאי. הקשה בחידושי הגרע"א, דיש לומר דאיצטריך לגוונא דתלאן הנכרי ונתגייר, ואומר דתלאן לשמה דנאמן באיסורין, או אם רוצה להתעטף באותה טלית כיון דידוע בעצמו שתלאן בכוונה, ואיצטריך קרא דתליתת הנכרי פסול. ועוד נפקא מינה לגוונא דאין לו תפילין אלא שכתבם גוי, דאי משום פסול לשמה הא כתב הבית שמואל (יו"ד קכ"ג סק"ה) דכיון דספק אי כתב הגוי לשמה, מחויב להניח, ומשום פסול דכל שאינו בקשירה, פטור לגמרי דודאי אינם תפילין.

יח) גמ', והרי תפילין דפסולות בעכו"ם וכו' ואילו לעשות תפילין לא מברך. הקשה השפת אמת, דלכאורה אפילו אי יברכו על עשיית התפילין היינו כשיניחו את הפרשיות בבתיים, אבל הכתיבה לחודה אינה המצוה דהא לא כתיב אלא "וקשרתם", אלא הברכה על הכנת המצוה, וצריך לברך בגמר ההכנה. ואם כן אפילו אי כתיבה פסולה בעכו"ם יש לומר דהנחתן בבתיים כשר בו, ומשום הכי לא שייך לברך על עשייתן, ונשאר בצריך עיון.

דף מב ע"ב

יט) גמ', ומר סבר חובת גברא. הקשה המגן אברהם (או"ח סי"ט סק"א), הא מוזהב חובת הדר היא ואינו חייב עד שדר שם (עיין בתוס' לקמן מד. ד"ה טלית), ואמאי מברך כשקובע ולא כשנכנס לגור. ועיין מה שרצה ליישב, וחזר בו וכתב דיש לומר דבמוזהב שקובעה בבית קודם שבא לדור בו, אינו מברך בקביעתה אלא כשבא לדור שם, מברך, לדור בבית שיש בו מוזהב.

כ) רש"י ד"ה בהא פליגי, רב נחמן ורב חסדא אליבא דרב. הקשה השפת אמת, הא רב חסדא הקשה מכא דפסול בעובד כוכבים, ומוכח דסבר דהברכה לא תליא בגמר מצוה, אלא אי כשר בעובד כוכבים. ולהכי פירש, דודאי למסקנא נדחה רב חסדא, והכא דאמרו "מר סבר" היינו רב אדא בר אהבה דבירך בשעת עשיה, דמהא דבירך בשעת עשיה מוכח דסובר דחובת מנא הוא. וכן כתב הקרן אורה דמדברי הרי"ף (יא: מדפי הרי"ף) משמע, דקאי אדרב אדא דבירך בעשיה.

כא) גמ', מן הסיסין כשרה, כי אמריתא קמיה דשמואל אמר אף מן הסיסין פסולה. פירש רש"י ד"ה פסולה דטעם הפסול, משום דבעינן עשיה לשמה, דאף דלרב סגי בתליה לשמה, שמואל מצריך אף הטויה לשמה. והשולחן ערוך (או"ח סימן יא סעיף א) פסק דבעינן טויה לשמה. והקשה הקרן אורה, דלכאורה רב ושמואל לשיטתם, דרב דסבר ציצית "חובת גברא", והתליה אינה קיום המצוה אלא הכשר, בעי קרא ד"גדילים תעשה לך" לשם חובר, לומר דבעי בתליה לשמה, וילפינן רק לתליה שהיא ההכשר הקרוב אל המצוה, אבל הטויה דהוי הכשר דקודם מהיכי תיתי, ולהכי כשר אף מן הסיסים דנטוה שלא לשמה. אבל שמואל לטעמיה דטלית "חובת מנא", דהיינו דהתליה הויא קיום המצוה ולא רק הכשר, ולהא לא בעי קרא דבעי לשמה, ועל כרחך אתי קרא לטויה דקדמה לה דבעיא לשמה. ואם כן אנן דקיימא לן כרב דטלית "חובת גברא" רק התליה בעיא לשמה ולא הטויה. וכתב, דלדברי הרמב"ם (פ"א מציצית הי"ב) דפירש דתליה לכולי עלמא לא בעי לשמה ורק בטויה פליגי, לא קשיא, דלדבריו לא שייך לומר האי לשיטתייהו, דהא בתליה לכולי עלמא לא בעינן לשמה.

כב) רש"י ד"ה עשאה, היינו חוטים התלויים בסוף היריעה. וכן פירש הרא"ש (סימן יד). אבל הבעל המאור בסוכה (ט). והרמב"ם (פ"א מציצית הי"א) פירשו, דהוא צמר הנאחו בקוצים, ובטעם הפסול, כתב הבעל המאור, דעל כנף משמע דבעינן מין כנף, ואין צמר זה ראוי לעשות הימנו בגד. ועיין באות הבאה.

כג) גמ', בעינן טויה לשמה. כתב הרמב"ם (פ"א מציצית הי"א) דחוטי הציצית בין לבן בין תכלת צריכין טויה לשם ציצית, עוד כתב, דאין עושין אותן לא מן הצמר הנאחו בקוצים כשהצאן רובצין ביניהם, ולא מן הנימין הנתלשין מן הבהמה, ולא משוירי שתי שהאורג משייר בסוף הבגד, אלא מן הגוזה של צמר או מן הפשתן. וביאר הכסף משנה טעמו דהוא משום ביזוי מצוה. וכתב הקרן אורה דמשמע מדבריו, דתליתת החוטים לכולי עלמא לא בעי לשמה, [דאי לאו הכי מאי טעמא לא כתב דמשום הכי פסול לעשות הציצית משוירי השתין] והקשה, איך פסק דטויה בעיא לשמה ותליה לא בעיא, הא איפכא מסתברא דכל הקרוב למצוה טפי בעי לשמה: ותירץ דטעמא דלשמה בטויה חוטי הציצית, ועיבוד עור תפילין וספר תורה, משום

שרו לקנות בשר מגוי כשאומר שכשר הוא, והכא נמי נחוש שטוה שלא לשמה, דליתא מרע. ומשום הכי פירש, דסוגיין איירא בגוונא דלוקח מיניה טלית מצויצת, דדוקא כהאי גונא שרינן דמסתבר שלקחה מישראל, דאין דרך עובדי כוכבים לתלות ציצית בטליתם, אבל בחוטי ציצית לחודיהו לא סמכינן ופסולים.

(ז) **רש"י ד"ה פסולה**, דשמא הוא צבעה שלא לשמה נעשית. **ובנמוקי יוסף** (יג. מדפי הרי"ף) הוסיף, דאף בלבן פסול, דחיישינן שמא הוא עשאו פסול **כדלעיל** (מב:). אמנם **הבית יוסף** (ס"כ סק"א) הביא בשם **המהר"י אבוהב**, דרך בתכלת פסול, משום דחששו שמא צבעו קלא אילן שהוא רווח גדול, אבל לחוש שהוא עשאה שהוא רווח קטן לא חיישינן. והקשה עליו מלשון הברייתא "הלוקח טלית מצויצת", ולדבריו הוה ליה למימר הלוקח תכלת. ועוד כתב, דמסתברא דאין לחוש שצבעה בקלא אילן משום דאפשר לבדוק, אבל יש לחוש שעשאה בעצמו דאי אפשר לבדוק. **ובדרישה** (שם) הוכיח מהא דהביא **הטור** (שם) לברייתא ופסקה, דאף בזמן הזה דליכא תכלת, חששו.

(ח) **רש"י ד"ה משום זונה**, בתוה"ד, ועברין משום לא תתחתן במ. הקשה **הקרני ראם**, **דבעבודה זרה** (לו:). אמרו דלא תתחתן עובר רק בדרך תחנות, ובזנות, בית דין של שם גזרו עליה.

(ט) **בא"ד**, לישנא אחרינא משום זונה עובדת כוכבים כו'. כתב **הנמוקי יוסף** (יג. מדפי הרי"ף), דמסתברא כלישנא בתרא, דזונה ישראלית לא שכיחא משום דאין בית דין מניחין אותה משום "לא תהיה קדשה" שהוא אזהרה לבית דין.

(י) **גמ'**, **רב יהודה אמר שמא יתלוה עמו בדרך ויהרגו**. כתב **הנמוקי יוסף** (יג. מדפי הרי"ף), דהכי נמי יש לחוש שמא יאכילנו איסור, דיחשוב שהוא ישראל, אלא דנקט החמור שהוא סכנת נפשות.

(יא) **גמ'**, **שם**. כתב **השולחן ערוך** (או"ח סימן כ סעיף ב), דאסור למכור לגוי טלית מצויצת, שמא יתלוה עם ישראל בדרך ויהרגו, והוא הדין דאסור למשכן ולהפקיד. וכתב **בביאור הגר"א** (שם), דהא דפסק כטעמא דיהרגו (ולא הביא טעמא דזונה), היינו לחומרא לאסור אף להפקיד. ופירש **בביאור הלכה** (שם), דלטעם דזונה ליכא למיחש להפקיד ולמשכן, דאין ימסור הגוי לזונה כיון שאינו שלו, אבל טעם דיהרגו ודאי שייך אף במפקיד. וכתב, דלדברי **החיי אדם** דבזמן הזה ליכא למיחש לשמא יתלוה ויהרגו, דאינם חשודים על שפיכות דמים מותר להפקיד ולמשכן. והביא, **דבנמוקי יוסף** (יג. מדפי הרי"ף) כתב להיפך דמטעמא דזונה, אסור אף להפקיד ולמשכן, ומשמע דלטעם דיתלוה בדרך ליכא למיחש, ותמה על סברתו, דמסתבר להיפך וכדפירש. וכתב, דאולי כונתו דלנכרית אסור להפקיד מהאי טעמא, אמנם מדברי **הבית יוסף** שהביאו משמע דאף לנכרי אסור. [וצריך עיון מאי טעמא לא חייש לחשש **הנמוקי יוסף** (הובא **לעיל** אות ז), דודאי שייך אף בזמן הזה. (ג.א.).]

(יב) **גמ'**, **שם**. הקשה **בדרישה** (או"ח סימן כ סעיף א), אם כן אמאי לוקח מן התגר כשרה ותלינן דלקחה מישראל, הא לא מסתבר דישאל עבר איסור דהכא ומכרה לו. ותירץ, דתגר הנורא ונותן עם ישראל אינו באלו החשדות, ושרי למכור לו. אבל **במשנה ברורה** (סימן כ סק"ו) פסק **כמגן אברהם** (שם) ועוד, שכתבו דאף בתגר חשו ואסור למכור לו, דאף הוא חשוד על שפיכות דמים וגילוי עריות, והא דתלו דמכר לו ישראל, היינו דעבר ומכרה לו.

(יג) **גמ'**, **פרט לכסות לילה**. כתב **בשולחן ערוך** (סימן יח סעיף ב), סדינים אף על פי שאדם ישן בהם בבוקר, אין מטילין בהן ציצית. וכתב **החזון איש** (או"ח סימן ג סק"ה), דהיינו משום דמיוחד ללילה, וכסות לילה פטורה אף ביום. אבל הקשה, דכיון דמיועדת נמי ללבישת ארעי ביום, ליחייב עלה אף בלילה, וכמו שכתב **השולחן ערוך** (סימן יח סעיף א) דכסות דיום ולילה חייבת אף בלילה, וכן מהא דאמרו בשיעור טלית, דכיון דגדול יוצא בה ארעי לשוק מחייבא בציצית, מוכח דאף לבישת ארעי מחייבת בציצית. ותירץ, דהיינו דוקא בגד שלובשו ארעי מתחילה, דאף שהוא ארעי הוא טעם לחייב, אבל הכא אין לובשו תחילה בבוקר, אלא רק ממשיך לבישת הלילה, וארעי כהאי גוונא אינו טעם לחייב.

(יד) **גמ'**, **כי משני מכסות יום לכסות לילה**. הקשה **הרא"ש** (סימן כ), כיון דסבירא ליה דאף לילה הוא זמן ציצית, אמאי לא בריך גם בערב כשלבש כסות דלילה. ותירץ, דרוב פעמים היה נשאר עם הטלית של לילה גם ביום, והיה לובש את של יום על של לילה.

(טו) **גמ'**, **שם**. כתב **הרא"ש** (סימן כ), והביאו **הבית יוסף** (סימן ח ס"ג), דמוכח מהכא דאדם שלבש טלית קטן, ובזמן שמתפלל לובש טלית גדול, מברך

דאמר שלא יהא דבר אחר צבוע בו.

(ג) **תוס' ד"ה מזה**, בתוה"ד, והוי כמנחה שקמצה לשמה ושלא לשמה. הקשה **הקובץ שעורים** (ח"ב סכ"ב) בשם **הגר"ח**, מה ראייה ממנחה, דדווקא בקדשים דנתחדש בהו דמחשבת שלא לשמה היא מחשבה הפוסלת, שייך לומר דשלא לשמה ולשמה פסולה, אבל ציצית דלא שייך בה מחשבת פסול כשחשב שלא לשמה, ופסולה רק משום דחסר בלשמה, כיון דחשב נמי לשמה ודאי מסתבר דכשרה. ומכח קושיא זו הוכיח **הקובץ שעורים**, דאף בקדשים שלא לשמה אינה מחשבת פסול אלא דחסר בלשמה.

(ד) **[רש"י ד"ה תפילין]**, אין נקחין אלא מן המומחה היודע שצריך עיבוד לשמה. וגבי ציצית פירש **בד"ה ואינה נקחת**, דהואיל ואין לה בדיקה אין לוקחין אותה אלא מן המומחה שיוודע שקלא אילן אסור. ולכאורה צריך עיון, מדוע גבי תפילין לא פירש כציצית, הא בעינן צבע שחור המותר בפיר, ואמאי גבי ציצית לא פירש משום דבעינן לשמה].

(ה) **[תוס' ד"ה ואין נקחין]**, אבל אם נמצאו בשוק וכו'. ולכאורה נראה לבאר דבריהם, דאף דרוב המצויים אצל תכלת מומחים הם, מכל מקום רובא דעלמא לאו מומחים הם, ומשום הכי כשהגברא לפנינו **ודנים עליו**, אזלינן בתר רובא דעלמא ופסול, אלא אם ידוע דמומחה הוא. אבל כשמצא הציצית, והגברא אינו לפנינו, ודנים אציצית הצבועין תכלת מי צבע אזלינן בתר חזקה דרוב מצויין אצל צביעה מומחין הן].

דף מג ע"א

(א) **גמ'**, **מאי אין לה בדיקה נמוי דקאמר אטעימה**. (אבל אקלא אילן, יש בדיקה דרב יצחק ורב אויא). ולכאורה צריך עיון, דבשלמא **תוס' ד"ה תפילין**, דפירשו דלתפילין יש בדיקה אלא דגנאי הוא לפתחם, אתי שפיר דנקטה הברייתא לשון יש להן בדיקה אלא וכו' גבי תפילין, וגבי ציצית אין להם בדיקה וכו', דלא שייך למימר בתפילין אין להם בדיקה, אבל לרש"י דפירש **לעיל** (מב:). בתפילין דליתרות וחסרות יש בדיקה, ואין נקחת אלא ממומחה משום לשמה, הא ציצית נמי, אתכלת איכא בדיקה ואלשמה ליכא. (ל.א.).

(ב) **תוס' ד"ה מאי**, בדיקה דרב יצחק כו'. **הצאן קדשים** גרס בדבריהם, דטעימה פסולה וידע מקלא אילן אבל איהו גופיה וכו'. ופירש, ידיע נמי דקלא אילן פסול כמו טעימה, אלא דלא ידע להבחין בין קלא אילן לתכלת, ובדיקנא בבדיקה דר' יצחק ור' אויא. וכן פירש **במעדני יו"ט** (סימן טו ג.).

(ג) **גמ'**, **איתמר רבי מני דייק וזבין כחומרי מתניתא וכו'**. הקשה **הקרן אורה**, דמשמע דהוי מידת חסידות, ואמאי הא מחויב לקחת מן המומחה כדאיתא בברייתא, ועיין שם מה שתיירץ. [ולכאורה יש לפרש לפי מה שביארנו **לעיל** (מב: אות לה), דדוקא בקונה מן העושה לצורך עצמו דלא ידעינן אי מומחה הוא, אזלינן בתר רובא דעלמא וחיישינן דאינו מומחה, עד שיוחזק. אבל הכא דרבי מני קנה כדי למכור לאחרים, והקונה ממנו אין רואה העושה, וספיקו יהיה אציצית, הוי כמצאה ואזלינן בתר רוב מצויים אצל תכלת מומחים הם, ולהכי מעיקר הדין כשר, והא דהחמיר היתה ממידת חסידות].

(ד) **גמ'**, **הלוקח טלית וכו' מישראל הרי היא בחזקתה**. פירש **הנמוקי יוסף** (יג. מדפי הרי"ף), דבחזקתה היינו שנעשית כהלכתה. והקשה **הבי"ח** (או"ח סימן כ) אם כן הוי ליה למימר "כשרה", כמו **כדקמן** בזבן מתגר. ולהכי פירש, דתלי בחזקת ישראל גופיה אי מוחזק לכשר כשרה ואי מוחזק לפסול פסולה. **ובטור** (שם) כתב, דלקח מישראל כשרה דסתם ישראל בחזקת כשרות.

(ה) **גמ'**, **הלוקח טלית מצויצת מן העובר כוכבים מן התגר כשרה**. פירש **הט"ז** (סימן כ סק"א), דהא דאמרינן האי דינא **בטלית מצויצת** ולא **בציציות**, משום דדווקא בהאי גוונא סמכינן אדבורו משום דעיקר הריחה מהטלית, אלא כיון שרוצה שיקפצו עליה כשיראו שמוכנת ללבישה, תלה בה ציצית על ידי ישראל, ולא אכפת ליה במה שמרויח הישראל קצת, אבל כשמוכר ציצית גופה פסולה ולא סמכו שנתן לישראל לעשותה, דאם יתנה לישראל לא ירויח כלום. ועיין באות הבאה.

(ו) **גמ'**, **שם**. פירשו **רש"י ד"ה מן העובר כוכבים**, **והנמוקי יוסף** (דף יג. מדפי הרי"ף), דלא מרע אנפשיה. וכתב **הבית יוסף** (או"ח סימן כ סעיף א), דאף כשאינו תגר של טליתות מהימן, דאם ימצא בדאי לא יאמינוהו בדברים אחרים. אבל **המגן אברהם** (שם) הקשה, הא חזינן בשאר איסורים דמה שסמכו אתגר, לא סמכו אלא שלא יזיף ויוף גמור, כגון לערב במוריס חומץ דייק נסך, דהוי זיוף אף לעובדי כוכבים, אבל לא סמכו עליה שלא ישנה שינוי בדין, בגוונא דלגוי אין זיוף, ומשום שיכול לשקר ולא ירע עצמו, תדע, דלא

(כ) וברי"ף (יד: מדפי הרי"ף) כתבו, נסתכל במילה.

(כד) גמ', שם. בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סימן קפג) חקר אי מצות מילה נמשכת כל חיי האדם או דלמא נתקיימה כשמל. ובשו"ת בית הלוי (ח"ב סמ"ג) הוכיח מהכא, דמילה היא מצוה הנמשכת תמיד, דאי נתקיימה כשמל, אמאי נתישבה דעתו, הא בהיותו במרחץ אינו מקיים המצוה, והוי כשאר מצוות דקיים חוץ למרחץ. ותיריך בשו"ת פרי יצחק (ח"ב סימן ל), דלעולם קיום המצוה אינו אלא כשמל, והא דנחה דעתו, משום דבמרחץ אמר דאין ניכר עליו עבדות ה', ובמילה כתב הטור (יו"ד סימן רס) דהוא אות שבחר ה' בנו מכל העמים. עוד תירץ, דלשיטת המשנה למלך (פ"י ממלכים ה"ז), דבמילה מקיים גם מצוה בשב ואל תעשה, והיא שלא ימשוך ערלתו, אותה מצוה מקיים בכל עת, ואף דמשמע ביבמות (עב): דאיסור משוך ערלתו אינו דאורייתא, היינו טעמא משום דמן התורה אינו צריך למול אלא פעם אחת, וכיון שכבר נימול אין צריך למולו שנית, אבל מי שנולד מהול שאני, דכיון שלא קיימו בו מילה מעולם, יתחייב מדאורייתא, ודוד נולד מהול.

(כה) גמ', כיון שנתחייב אדם במצוה זו נתחייב בכל מצות כולן ור"ש היא דאמר מצות עשה שהזמן גרמא היא. עיין מה שפירש רש"י וכתב השפת אמת שפירושו תמוה, ופירש דלבי שמעון ציצית מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות, ועל כן מי שנתחייב בהאי מצוה איש הוא וחייב בכלן גם במצות עשה שהזמן גרמן, אמנם עדיין נתקשה לבאר לפי זה לשון שנתחייב אדם.

(כו) גמ', שנאמר והחוט המשולש. הקשה השפת אמת, הא איכא נמי מילה. ותיריך, דלמאן דאמר תפילין וציצית אף בלילה הכא איירי נמי בנשים, ולהכי לא הזכירו מילה דלא שייך בהו. (אבל למאן דאמר דלילה לאו זמן תפילין וציצית, נשים פטורות בהו משום דזמן גרמא, ולא שייך לאוקמי בנשים).

(כז) רש"י ד"ה שבע ביום, בתוה"ד, וארבע ציציות. הקשה המהרש"א (חידושי אגדות), מדוע חשיב להו כד' מצוות הא מעכבין זה את זה והרי הן מצוה אחת, ודוחק לאוקמי סוגיין כרבי ישמעאל דחשיב להו ד' מצוות מחולקות. ותיריך, דכיון דד' ציציות גופים מחולקים הם, חשיב לה כד', אבל תפילין הוו גוף אחד, להכי אף דיש בהם ד' פרשיות חשיב להו כחדא.

(כח) גמ', שנאמר למנצח על השמינית. כתב הברכת הזבח, דאף דציינו למזמור י"ב, מבואר במדרש תהילים (ו), דקאי אמזמור ו', דהתם כתיב "חנני ה' כי אומלל אני" מן המצוות, וכל הענין נדרש אמילה, אבל מזמור י"ב אינו ענין למילה, וצריך להגיה "למנצח בנגינות על השמינית".

(כט) גמ', מזמור לדוד על מילה שניתנה בשמיני. כתב המהרש"א (חידושי אגדות) דממה שאמר שניתנה בשמינית נראה דקראה שמינית לפי שנתנה למול ביום שמיני ללידה, או מ שהיא מצוה שמינית שניתנה לאברהם, דו' מצות נתנו כבר לבני נח.

(ל) רש"י ד"ה סביב ליראיו, העושים מצוות ויחלצם מחטא. כתב הבית יוסף (או"ח סכ"ד סימן ו), דהא דפירש רש"י מחטא, היינו משום דכתיב בקרא דיחלץ "ליראי ה'", דמפגעי עולם הזה כל מקיים מצוות ינצל, ועל כרחך היינו מחטא. ובמהרש"א (חידושי אגדות) פירש, משום דכל המצוות מגינים מן הפורענות, ואמאי אמר קרא דרך מצוות שסיבב ה' ליראיו מצילות, ועל כרחך דהכא בהצלה מן החטא איירי, ומן החטא רק אלו מגינות.

(לא) רש"י ד"ה דומה לים, שנעשו בו ניסים לישראל. פירש הצאן קדשים, דעל ידי הציצית נזכר בניסים, והוצרך רש"י לזה, דאם לא כן הוי ליה למימר תכלת דומה לרקיע, ואמאי הכניס ים בינתיים. אבל הרש"ש פירש, דרקיע אינו דומה ממש לשמים ולהכי אמרו ים דממצע ביניהם. וכן כתב רש"י סוטה (יז). ד"ה שהתכלת דומה לים. ועיין במהרש"א (חידושי אגדות) חולין (דף פט.), דפירש הענין, שרמו בזה קישור שלש עולמות זה בזה מלמטה למעלה ברצון השם יתברך, והוא שאמר הים שהוא כלל עולם התחתון כפי טבע הבריאה שהיה העולם כולו מים, עד מאמר יקו המים, והוא מתדמה ומתקשר ברקיע שהוא עולם האמצעי, והרקיע שהוא כלל עולם האמצעי מתדמה ומתקשר בעולם המלאכים הדומים לאבן הספיר, כי המה ספיריים בזכותם ובצורתם, ואבן הספיר שהוא עולם המלאכים מתדמה ומתקשר בכסא כבודו יתעלה, והוא שאמר במצות תכלת וראיתם אותו וזכרתם וגו' ולא תתורו אחרי לבבכם וגו' לעשות ח"ו פירוד בקישור הג' עולמות שזכרנו.

(לב) רש"י ד"ה חותם, היו עושים לבהמה ולעבד וכו'. משמע מדבריו, דקאי בין על של טיט ובין אזהב, דהדיבור המתחיל הוא חותם. אמנם תוס' ד"ה חותם הדיבור המתחיל הוא חותם של טיט, וכתבו, דחותם של טיט עושין לעבד לסימן, ודמי לבן דציצית. והיינו משום דסברי דשל זהב אינו סימן לעבד. וענין חותם של זהב מרמז על התכלת שניתן למעלתם כמו שאמר רבי

כשלושבה, משום דכל בגד הוי מצוה בפני עצמה, אבל כשעומד ללבוש כמה טליתות מברך אכולהו ברכה אחת, אלא אם הסיח דעתו בינתיים.

(טז) תוס' ד"ה ורבי שמעון, בתוה"ד, אבל הכא איתמר כי היכי דלא נסתרו אהדדי. הצאן קדשים מגיה, דלא נאסרו אהדדי, כלומר דלצורך קיום מצוות ציצית הותרו כלאים, ולהכי נאמרו בדיבור אחד. וכתב הרש"ש, דאף לפי מה שפירש לא בעינן למחוק תיבת "נסתרו", דאפשר לסרסה ולגרסו "נתסרו אהדדי". אבל הקשה איך אפשר דנאמרו בדיבור אחד כדי להתיר כלאים בציצית, הא ילפינן לה מסמיכות המקראות כדאיתא ביבמות (ד.). ולהכי פירש, דנאמרו בדיבור אחד כדי שלא יראה סתירה בפסוקים, דהכא אסרו והתם התיירו, וכן מוכח מדאמרו (שם) מחלליה מות יומת וביום השבת שני כבשים, וכן ערוות אשת אחיך ויבמה יבוא עליה, דנאמרו בדיבור אחד, והתם ההיתר מפורש בקרא, אלא על כרחך דבעי לדיבור אחד, כדי שלא יראה סתירה.

דף מג ע"ב

(יז) גמ', האי אשר תכסה בה מאי עבדי ליה. פירש רש"י ד"ה האי, דכיון שחייבו כסות לילה כל שכן כסות סומא דישנו בראיה אצל אחרים. והקשה השפת אמת, דלמא בלא ריבויא ד"אשר תכסה" הוי ממעט מ"וראיתם" כסות לילה וסומא, ורק כיון דכתיב קרא ד"אשר תכסה" לריבוינהו, ילפינן מ"וראיתם" לזכור מצוה אחרת.

(יח) גמ', הרי בעלת חמש אמור. פירש רש"י לעיל (לז): ד"ה בעלת חמש, דלתנא קמא דסבר דד' כנפות הוו חדא מצוה, עביד ציצית רק בד' כנפות ולרבי ישמעאל דסבר כל כנף הוי מצוה לעצמה, מטיל גם בכנף החמישית. אבל הקרן אורה (שם) כתב, דלתנא קמא כמאן דליתא כנף החמישית ומטיל ציצית בד' כנפות, ולרבי ישמעאל דכל כנף מצוה לעצמה פטור בבת ה' מכלום. והביא מהיראים (הובא בהגהת מיימוני פ"ג מציצית ה"ג אות ב' בשם הרא"ם) להיפך, דלרבנן דהכל מצוה א' פטור מכלום, ולרבי שמעון דכל כנף לעצמו חייב בכלהו.

(יט) גמ', ראה מצוה זו כו' זו ק"ש כו'. ביאר המהרש"א (בחידושי אגדות) דקריאת שמע נקראת "כל מצות ה'" משום שיש בה עיקר האמונה קבלת מלכות ואחדות ה', ועל פי מאי דאיתא במכות (כג) תרי"ג מצות הן כו' בא חבוק והעמידן על אחת, שנאמר "וצדיק באמונתו יחיה" נמצא שהנוהר בקריאת שמע שמפורש בה עיקר האמונה, וזכר את כל המצוות.

(כ) גמ', ואיזו זו מצוות כלאיים. פירש רבינו גרשום, שאם היה כלאים בבגדו חייב להסירו, ואולי כונתו למה שכתב המשך חכמה (במדבר טו, לט) דכיון דמצוות ציצית מתירה כלאיים ועלולה לשכח להאי איסורא, בא הכתוב להזכירה. והמהרש"א (בחידושי אגדות), פירש דריש כל מצות ה' ולא מקצתן, (כדרך שדרשו גבי כל המצוה אשר וגו' אם התחלת גמור) דאי לאו הסמיכות דכלאים שרי בציצית, בחצי הבגדים דהיינו כל כלי פשתן לא היה מתקיים מצות תכלת, אלא בחצי דבגדי צמר, ועל ידי הסמיכות מתקיימת המצוה בכל הבגדים אף בפשתן. והשפת אמת פירש, דבאו להזכיר שלא יעבור באיסור כלאים אם ישים קלא אילן. ועיין מה שפירש עוד.

(כא) גמ', כל הזרין במצוה זו וכו'. לכאורה נראה לבאר על פי מה שכתב הרמב"ן בפירוש התורה (בראשית פי"ד כב) וטעם הרימותי ידי אל ה' לשון שבועה, מרים אני ידי לא-ל עליון, וכן בי נשבעתי (להלן כב טז) נשבע אני, לשון רש"י. וכן מצאתי בספרי (ואתחנן לג) מצינו בכל הצדיקים שמשבעין את יצרן שלא לעשות, באברהם הוא אומר, הרימותי ידי אל ה', והנה הוא כלשון וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם (דניאל יב ז). והנה איתא בסוטה (יז). דרש רבא בשכר שאמר אברהם אבינו אם מחוט ועד שרוך נעל, זכו בניו לב' מצות, חוט של תכלת וכו' אלא חוט של תכלת מאי היא, דתניא היה ר"מ אומר מה נשתנה תכלת וכו' (ובדלקמן). הרי דמה שזכו להגיע לקבל פני השכינה היה רזיזותיה דאברהם. ובשכר זה ניתנה להם מצוה שמהותה הנהגת "רזיזות", ואדרבא משום הכי אינה מצוה חיובית ועיין במסילת ישרים (פ"ו) ובמה שכתבנו לעיל מ: אות טז].

(כב) גמ', וכיון שזכר במילה שבבשרו נתישבה דעתו כו'. הפרי יצחק (ח"ב סימן ל) הקשה מהא דאיתא בתוספתא דברכות, דאין לך אדם מישראל שאין ז' מצוות מקיפין אותו, אמאי לא הוזכרה נמי מילה בהדידהו. ופירש, דהם בקום ועשה, מה שאין כן מילה שמתקיימת בשב ואל תעשה. ועיין לקמן אות כד.

(כג) גמ', שם. בשבת (ק"ח). איתא, דרבי נקרא קדוש, משום דמימיו לא נסתכל במילה שלו, ואתי שפיר דאמרו הכא נזכר. אמנם ברא"ש (סוף סימן

נראה לבאר מה שניתן לו השכר במצעות, על פי מה דאיתא בכתובות (נט:), דאחד ממלאכות הקרבה שעושה אשה לבעלה היינו הצעת מצעות, והראוהו בכך מן השמים שנתקבלה תשובתו שאותו דבר שנכשל בו, נהפך לו למצוה וקדושה].

ט) גמ', טלית שאולה וכו' מכאן ואילך חייבת. ולכאורה יש לומר, דאף שנתחייב, מכל מקום בגוונא שבעלי הטלית אינם מסכימים שיטיל בה ציצית, לפי מה שכתב המרדכי (תתקמ"ד) דאין יכול להטיל ציצית כגון בשבת לא אסרה תורה ללבוש הבגד, הכא נמי יכול ללבוש בלא ציצית אף אחר שלושים יום].

י) גמ', הדר בפונדקי בא"י והשוכר בית בח"ל כל שלשים יום פטור מן המזוזה מיכן ואילך חייב. איתא בירושלמי מגילה, (פ"ד ה"ב) הדר בפונדקי בחוץ לארץ ל' יום פטור ממזוזה. וביאר שם הפני משה, דהיינו אף מל' יום ואילך. והקשה היפה עינים, דאותו לשון דאיתא התם גבי הדר בפונדקי בחוץ לארץ, איתא הכא גבי פונדק בארץ ישראל, ואפילו הכי מיכן ואילך חייב. ולהכי פירש דאף בחוץ לארץ לאחר ל' חייב, והא דאיתא התם "בחוץ לארץ" לאשמועינן דאף בחוץ לארץ חייב מל' יום ואילך, והא דאמרו הכא בפונדק "בארץ ישראל", לאשמועינן דאפילו בארץ ישראל בל' יום הראשונים פטור.

יא) רש"י ד"ה משום יישוב, בתוה"ד, הלכך בקושי יצא ממנה מפני טורח מזוזה אחרת. והשפת אמת פירש, דכיון דמזוזה שמירת הבית היא משום ישוב ארץ ישראל לא רצו שיהא בית בלי מזוזה כדי שתשמר.

יב) תוס' ד"ה טלית שאולה, בתוה"ד, אע"ג דבמזוזה חייב השוכר וכו'. ומיהו י"ל דמזוזה נמי מדרבנן וכו'. כתב בחידושי הגרע"א, דמשמע דהכרעת התוס' כתירוץ ב', דאף אחר ל' יום פטור מדאורייתא וחייבו אינו אלא דרבנן, וכן כתבו התוס' בעבודה זרה (כ"א) ד"ה והא, וכן כתב הרא"ש (סימן יז). עוד כתב, דשותפות ישראל וגוי מסתבר לתלות בתירוץ התוס', דלתירוץ א. דלא בעינן ביתך שלך, אלא אולינן בתר הדר ושמירה דידיה, חייב, כיון דדר בבית ובעי שמירה. אבל לתירוץ ב. דבביתך אתה מחויב ולא בבית אחרים וכדדרשינן "כסותך", מסתבר דכמו שפטרנו בשותפות גוי מראשית הגז, הכי נמי ממזוזה דלא מיקרי "מיוחד לך". ולפי זה ישב מה שפסק הרמ"א (יו"ד רפ"א א) דשותפות גוי בבית פוטרת ממזוזה, ולא חשש לדברי הרשב"א דחייב, והיינו משום דהתוס' הכא ובעבודה זרה, והרא"ש, הכריעו כתירוץ ב'. ועיין באות הבאה.

יג) בא"ד, הכי נמי כסותך ולא של אחרים. עיין באות הקודמת שהבאנו דברי הגרע"א בחידושו, להשוות שותפות ישראל וגוי לענין ציצית לככור וראשית הגז. אמנם כתב שם, דמסברא נראה לחלק, דגבי ככור וראשית הגז שותפים ישראל חייבים, כיון דשניהם מחוייבים כאחד, וכאחד הוו ומיקרי "צאנך" כלומר דמחוייבים ביחד, אבל גבי ציצית, כיון דקיימא לן דחובת גברא היא, וכשאינו מתעטף בטלית אינו מחויב להטיל בה ציצית, ואף בשותפים ישראל רק המתעטף מחויב אבל השני שאינו מתעטף פטור, ואם כן, אף השותף שמתעטף הוי ליה להיפטר, דהוי שותף בטלית עם הפטור מציצית, וכיון דחוינן דשותפין נתחייבו מקרא ד"כנפי בגדיהם" (א"ח סימן יד סעיף ה), מה לי שותפות ישראל מה לי שותפות גוי וליחייב, ונשאר בצריך עיון. עוד הקשה, מהיכי תיתי דהמתעטף בטלית של שותפין חייב, נימא דקרא דבגדיהם דריבה שותפים, היינו דווקא כשמתעטפים בה שניהם דמחוייבים כאחד ומיקרי "כסותך", ולא כשמתעטף רק אחד.

יד) תוס' ד"ה טלית, מזוזה חובת הדר היא. כתב בשו"ת הגרע"א (קמ"א סוף סימן ט), דלכאורה יש לומר, דההולך מביתו לעסקיו שעות הרבה, וכל שכן לכמה ימים, כשחוזר לביתו יברך על המזוזה, דהא בני ביתו בלאו הכי פטורים, דאין הבית שלהם והוי לגבייהו כדר בבית שאול או שכור, והוא עצמו בזמן שלא היה בביתו לא היה עליו חובת ומצות מזוזה, כמו שכתב המגן אברהם (סכ"א סק"ב) ועתה מתחייב מחדש, ויהיה כמו יוצא מסוכתו לעסקיו, דכשחוזר לסוכתו מברך, וכמו פושט טליתו על דעת שלא ללבושה מיד, שחוזר ומברך כשלובשה, וסיים שצריך עיון לדינא. אמנם בדבר אברהם (ח"א סימן ל"ז בהגה"ה), הוכיח דאף כשאינו בביתו מחויב ומקיים מצות מזוזה. כיון דנכנס בו לפרקים.

טו) רש"י ד"ה בשמונה עשה, ד' פרשיות יש בהן ואכל חדא קיימי תרי עשה וכו'. הקשה המהרש"א, הא ד' הפרשיות מעכבין זו את זו ומצוה אחת הם, דמהאי טעמא לא חשיב ד' ציציות בד' עשין.

טז) גמ', וכל כהן שאין עולה לדוכן עובר בג' עשה. כתב הרמב"ם (פט"ו מתפילה ה"ב), כל כהן שאינו עולה לדוכן, אף על פי שביטל מצות עשה אחת, הרי הוא עובר על שלושה עשה, "כה תברכו", "אמור להם", "ושמו

מאיר להזכר ברקיע ובקדוש ברוך הוא, אבל חותם של טיט הוא קבלת עבדות של כלל ישראל. וכתב האור החיים (במדבר טו לח) דלדברי התוס' ביאור "והיה לכם לציצית", שיהיה לכם סימן זה לכבלא דעבדא. ועיין מה שכתבנו לעיל לט. אות י"ז].

לג) גמ', ממלא לה באיספרמקי. עיין פירוש רש"י, והרא"ש בברכות (פ"ט סכ"ד) כתב, דיכוון לצאת בברכת הקורא והמפטיר ויענה אמן, ויעלו לו למנין. וכתב הרבני חמורות, דבחדא מינייהו סגי, כיון דקיימא לן שומע כעונה, אי כיון ושמע הברכה סגי אף בלא אמר אמן, ואי לא שמע כל הברכה יענה אמן ויחשב לו כאילו אמר, רק שידע מה בירך (דבלאו הכי אין עונה אמן). ובמעדני יו"ט (כ) כתב, דהרא"ש לשיטתו (שם פ"ג סי"ח), דענית אמן חשובה טפי משומע כעונה, ולהכי עדיף שיענה אמן אף דשמע, אבל ודאי אף בלא ענה אמן עולה לו אי שמע. אבל הגרע"א (א"ח רפ"ד סימן ג) הביא בשם המשבצות זהב, דהכא דלא עלה לתורה לא שייך בו שומע כעונה, אלא דמהני ליה לחשבון מאה ברכות.

לד) גמ', שם. כתב המעדני יו"ט (הובא באות הקודמת), דמדלא הזכיר הרא"ש שיכוון בחזרת השי"ץ, משמע דלא מצטרף למאה ברכות אף בכיון וענה אמן, וביאר דהיינו משום שכבר התפלל בעצמו.

לה) גמ', אמר ליה כוליה האי נמי. פירש הקרן אורה, דרק אעבד ואשה שנולדו כך, צריך ליתן הודאה לקדוש ברוך הוא שלא נברא כמותם, אבל אבור דתלי בבחירתו, אין מברך שאינו כמותם.

דף מד ע"א

א) גמ', שאין מתן שכרה בעולם הזה. כתב השפת אמת, אף דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, היינו שכר גשמי, והכא היינו שכר שניצל על ידם מעבירה וכמאמרם באבות (פרק ד' משנה ב') שכר מצוה, מצוה.

ב) גמ', שם. הקשה המהרש"א (חידושי אגדות), הא שנינו בפאה (פ"א מ"א) דאלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא, משמע דשאר מצוות אין מתן שכרם בעולם הזה. ותיירץ, דהכא אמרו דיש שכר בעולם הזה על כל מצוה ויורד על ידי זה משכרו בעולם הבא, אבל הנהו מצוות דפאה כל הקרן קיימת לעולם הבא, ורק פירותיהם אוכל בעולם הזה.

ג) רש"י ד"ה ציצית, מצוה קלה עשה בעלמא. כתב הרש"ש, דבחולין (קמב.) איתא, ומה מצוה קלה דבאיסור, משמע דקלה פירושו זול, ורש"י הכא דלא פירש כן, משום דלעיל איתא דדמיה יקרים, וכן פירש רש"י לעיל מג: דתכלת דמי לחותם זהב דיקר. ועיין מה שכתב בשפת אמת.

ד) גמ', נכנסה שפחתה ואמר לה אותו אדם ששיגור לך ד' מאות זהובים וכו'. לכאורה נראה לבאר, דהגמ' רצתה להראות בכך עד כמה היתה תאוותו שלא עשה כמנהג שהביאו האתנן עמם, אלא שיגור לה כספו מעיקרא. (א.ל.א).

ה) גמ', הציעה לו ז' מטות וכו'. ביאר הבן יהודע, דמה שהציעה שבע מיטות, היינו כדאיתא בסוכה (כ"ב:), שבע שמות יש לו ליצר הרע, וכל שם הוי כח אחר של יצר הרע, וכנגד כל כח הציעה מטה.

ו) גמ', וכתוב בה אני ה' אלהיכם שהי פעמים אני הוא שעתיד ליפרע ואני הוא שעתיד לשלם שכר עכשיו נדמו עלי כד' עדים. כתב המהרש"א (חידושי אגדות) דענין שתי פעמים, כי מצוה זו מעידה במה שנשתנו בגדינו מכל האומות, שאנו עמו והוא אלקינו כמו שנאמר "להיות לכם לאלקים". והקדים "שאני עתיד ליפרע" ל"מה שאני עתיד לשלם שכר", משום ד"אני ה' אלהיכם" קמא היינו "אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים" וכמו שדרשו בבבא מציעא (ס"א:): לענין יציאת מצרים, אמר הקדוש ברוך הוא אני ה' שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור לאינו של בכור, אני הוא שעתיד ליפרע ממי שתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא, (והמצפה איתן ציין לספרי (במדבר טו מא) דכתב על הפסוק "אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי וגו'", דעו מה עשיתי למצריים, שהיו מעשיהם בסתר ופרסמתי בגלוי) וד' ציציותיו נדמו לו כד' עדים מד' רוחות על ענין זה.

ז) גמ', שם. כתב השולחן ערוך (א"ח סימן ח ס"א), עיקר מצוות טלית קטן, ללבושו על בגדיו, כדי שתמיד יראהו ויזכור המצוות. ובמשנה ברורה (סקכ"ה) הביא בשם הכתבים, דהבגד של הטלית קטן יהא תחת הבגדים, ובשם המגן אברהם כתב, דהחוטים ודאי צריך שיהיו בחוץ, ואף אנשים שהולכים בין הגויים, ואין יכולים שיהיו החוטים בחוץ, מכל מקום בשעת הברכה צריך שיהיו מגולין כדי הילוך ד' אמות.

ח) [רש"י ד"ה אותן מצעות, והוא היה מתן שכרו בעולם הזה. ולכאורה

דין בגוף הנסכים, אלא בשירה. ונפקא מינה לענין קרבן יחיד דלית ביה שירה, דלרש"י דטעמא משום דעיקר זמנם עם הקרבן, הוא הדין ביחיד, אבל לתוס' דמשום שירה, בקרבן יחיד כיון דאין אומרים שירה יכול לכתחילה להביאם למחר. ועיין באות הבאה.

כה) גמ', שם. כתב הרמב"ם (פ"ב ממעשה הקרבנות הי"ב), מביא אדם קרבנו היום ונסכיו אחר עשרה ימים, אחד יחיד ואחד ציבור. משמעות לשונו, דאף לכתחילה אין צריך להביא ביום הקרבן, ופירש הטורי אבן ראש השנה (ל), דאף דכתב (פ"ו מתמידין ומוספין ה"ח) דנסכים הבאים בפני עצמן אין טעונין שירה, [ועיין באות הקודמת] מכל מקום אינו טעם להביא לכתחילה הנסכים עם הזבח, כיון דכשבאים בפני עצמם אין מחויבים בשירה ומעיקרא לא נתחייבו בה, מהיכי תיתי לחייבו להביאם עם הזבח שיתחייבו. וביאר **בחידושי רבי שמואל (פסחים סימן יז)**, דלרמב"ם עיקר חיוב ודין שירה נתחדש ביין, והוא דנסכים הבאים בפני עצמן אין אומרים עליהם שירה, הוא משום תנאי צדדי דבעינן אכילה ושתייה, וכל שלא הביא הנסכים לא התחיל כלל דין שירה, ולהכי כשהביא קרבן בלא נסכים, לא שייך לומר דביטל מיניה שירה. אבל דעת התוס' דקרבן גופיה מחייב שירה, אלא דאיכא תנאי שיהא על היין, אם כן ודאי כשמביא קרבן לחודיה, ביטל מיניה דין שירה, ולהכי לכתחילה בעי להביאם יחד.

כו) רש"י ד"ה מנחתם, בתוה"ד, הא דקתני ביום בנסכים הבאים עם הזבח כו'. וכן משמעות דברי הרמב"ם (פ"ד ממעשה הקרבנות ה"ח), דכתב בנסכים הבאים בפני עצמן, מתקדשין בלילה וקרבין בלילה. אבל **בשיטה מקובצת בזבחים (ח. בהשמטות) תירץ**, דהתם איירי בנסכים הבאים עם מנחת נדבה, ואינהו זמנם דוקא ביום, אבל הכא במנחת נסכים הבאה עם הקרבן, זמנה אף בלילה, מדכתיב "והקטיר" דמשמע דומיא דהקטרה דזמנה בלילה. ועיין באות הבאה.

כז) בא"ד, שם. עיין באות הקדמת. ובמנחת אברהם פירש, **דלרש"י והרמב"ם** (הובאו באות הקודמת), כל מנחה ודאי עיקר זמנה ביום, אלא דפסול לילה דיילפינן מ"ביום צוותו" לא נתחדש בה אלא זבוח, ולהכי בין מנחת נדבה בין מנחת נסכים כשבאות בפני עצמן, כשרות אף בלילה, אלא כשבאות עם הזבח, נעשית זבוח דפסול בלילה. אבל **השיטה מקובצת סבר**, דהפסול ד"ביום צוותו" נאמר אף במנחת נדבה, ולהכי בבאה בפני עצמה פסולה בלילה, ורק במנחת נסכים כשרה משום דהוי בהקטרת אימורים דכשר בלילה. וכן כתב בשו"ת הרשב"א (תשובה עט), דנסכים סוף עבודת התמיד הם ולהכי כשרים בלילה. עיין שם.

כח) גמ', כי פליגי בבאין בפני עצמן. הקשה הקרן אורה, אמאי השמיט הרמב"ם להאי דינא. ותירץ, דהרמב"ם כתב (פ"ו מתמידין הי"א) הקטרת הבזיכין קודם לניסוך היין, אלמא הקטרה קודמת לניסוך, והוא הדין הכא דמנחה שיש בה הקטרה קודמת, וכרבנן. ובזבוח תודה כתב, דשמא סמך על מה שכתב (פ"א מתמידין ומוספין הי"א), דמנחות קודמות ליין, ולא חילק בין באו עם הזבח לבאות בפני עצמן, משמע דאף בפני עצמן קודמות, וכרבנן, דהלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו. ועיין באות הבאה.

כט) גמ', שם. חקר בחידושי הגרי"ז, אי דינא דנסכים הבאין בפני עצמן, היינו דהנסכים שייכי למנחה ותלויים בה, כדכתיב "מנחה ונסכים", וחשוב כבאים בבת אחת, ופליגי רבי ורבנן איזה מהם קודם. או דכיון דבאין בפני עצמם אין להם שייכות אהרדי כלל, והוי חיוב מנחה וחויב נסכים, ורבי ורבנן דפליגי איזה מהם קודם, היינו דרבנן סברי דבעלמא מנחה קודמת לנסכים, ורבי סבר דבעלמא נסכים קודמים למנחה, ולפי זה פליגי נמי בנסכים של אחד ומנחה של אחר, ומדין קדימה דכל הקרבנות כמו חטאות שקודמות לעולות. ואי נימא כצד השני, יישב השמטת הרמב"ם (עיין באות הקודמת), דדינא דמנחה בעלמא קודמת לנסכים מבואר כבר ברמב"ם (פ"ט מתמידין ה"א) דאין נפקא מינה בין נסכים הבאים בפני עצמם, לאיש אחד המקריב נסכים. אמנם עיין שם שהוכיח מרש"י לקמן (קד: ד"ה מדברי כצד הראשון, דכתב דהמתנדב מנחת נסכים צריך להקריב גם יין לנסכים, ועל כרחך דקרבן אחד הם, דאי לאו הכי כיון דלא נדר כי אם מנחת נסכים, מה שייכות נסכי יין למנחה. אבל הרמב"ם (פ"ד ממעשה הקרבנות ה"א) כתב דאינו מביא כי אם מנחת נסכים ולא יין, ולשיטתו אתי שפיר, וסיים בצריך עיון.

ל) גמ', שם. ברבינו גרשום ד"ה הבאים בפני עצמן, פירש שהביא הנסכים כמה ימים אחר הקרבת הקרבן. והקשה המנחת אברהם, דמסוגיא דתמורה (יד.) מוכח דאי היה בשחיטת הזבח ונתקדש עמו, מיקרי באים עם הזבח, ואי לא היה בשעת שחיטה ולא נתקדש עמו הוי בא בפני עצמו, אף שבא באותו יום. ותירץ בשם הגרי"ד דהתם מיירי לענין אי הוי כזבח שדינו "ביום", הלכך

את שמי". וכתב רבינו מנחם, דבמנין המצוות הוי מצוה אחת, ונכפלה כמה פעמים לחוק הענין. ובכסף משנה פירש, דלהכי במנין המצוות הוי מצוה אחת, משום דרך "כה תברכו" הוי לשון ציווי.

יז) תוס' ד"ה כל כהן, ומ"מ אומר ר"ת דאפילו כהן אחד עולה לכל הפחות מדרבנן. כתב בחידושי הגרי"ז, דמשמע מפירושם דחיוב ברכת כהנים דאורייתא תלוי באמירה להם, ומשום הכי בשנים שאומר להם חייבין, ובאחד דאינו אומר אינו חייב, דהיינו דהאמירה תנאי הוא בחיוב ברכת כהנים. וכתב דהיה אפשר לומר דאין האמירה תנאי בחיוב, אלא דבשנים כיון דאיכא דין אמירה, כדכתיב "אמור להם" כל זמן שאינו קורא אינם חייבין, אבל לאחד שאין בו דין אמירה מחוייב בברכת כהנים מן התורה אף בלא אמירה, וכן נראה מדברי הרמב"ם (פ"טו מתפילה ה"י"ב) דסתם להאי דינא.

דף מד ע"ב

יח) מתני', הסולת והשמן אין מעכבין את היין וכו'. כתב החסדי דוד (תוספתא פ"ו ה"ו), דהא דאיתא בתוספתא (שם) נסכי בהמה והסולת מעכבין זה את זה. היינו לענין שמן, אבל הכא איירינן ביין דאינו מעכב, וכמו שדייקו התוס' ד"ה הסולת.

יט) תוס' ד"ה הסולת והשמן, בתוה"ד, ותימה דהא לא כתיב שום קרא במנחת נסכים. ותירץ הרדב"ז (פ"ב ממעשה הקרבנות הי"ב), דלפי מה שחידש ר' זירא לעיל (יח:) דאין ראוי לבלילה בילה מעכבת בו, שמן לחודיה וסולת לחודה פסול, דהא אין ראויין לבלילה. והקשה המנחת אברהם, אם כן מאי טעמא בעינן לעיל (יז.) קרא למילף דשמן מעכב לסולת, תיפוק ליה משום דאין ראוי לבלילה. ומוכח, דלא סגי בסברת אין ראוי לבלילה לעכב אשמן, וטעמא משום דכל דין ראוי לבלילה נובע מדין עיכוב דשמן, ואי לא דיילפינן מקרא דשמן מעכב, מהיכי תיתי דאין ראוי לבלילה מעכב, ולהכי הקשו תוס' מנא לן במנחת נסכים.

כ) בא"ד, שם. הקשה במנחת אברהם בשם הגרי"ז, אמאי בעינן קרא מיוחד למנחת נסכים, נימא דיילפינן לה משאר מנחות. ותירץ, דכיון דשיעור השמן במנחת נסכים הוא ג' לוגין לעשרון ובנדבה לוג, (עיין לעיל (כב.) רש"י ד"ה רבי יהודה, ותוס' ד"ה שזו) ליכא ילפותא לפסול כשיש לוג שמן, דהא בנדבה כשר כהאי גוונא, אבל גבי שאר פסולים ודאי שוו ואין צריך לימוד מיוחד למנחת נסכים.

כא) גמ', ההוא מיבעי ליה לכרזעורי דאמר זעירי אין נסכים מתקדשים אלא בשחיטת הזבח. עיין תוס' לעיל (טו:) ד"ה אפשר, דפירשו מילתא דזעירי לענין האיסור לשנותם לזבח אחר, דמשחיטה אסור לשנותם, וכן פירש רש"י כתב יד לקמן (עט.) ד"ה אלא, וכן רש"י (הכא טו:) ד"ה אין, ודלא כרש"י שהביאו התוס' שם דפירש לענין ליפסול בלינה, והכריחו דבריהם מהא דנפסלו כבר בלינה משקדשו בכלי, אמנם כתבו דשמא בבאים עם הזבח שאני.

כב) גמ', שם. עיין לעיל (טו:) בתוס' ד"ה אפשר, דכתבו בתירוץ א. דזעירי דהכא דחידש דמתקדשין בשחיטה, היינו דווקא לרבי מאיר, אבל לרבנן אף בשחיטה לא נתקדשו, ויכול לשנותן לזבח אחר כדאיתא בגמ' (שם). ובתירוץ ב. כתבו, דרבי מאיר ורבנן איפליגו רק בשחיטת פיגול אי מקדשא לנסכים, אבל בשחיטה כשרה מודו רבנן לרבי מאיר, דשחיטה מקדשת הנסכים, ואסור לשנותם לזבח אחר משחיטה ואילך. [אם כן סוגיין אתי שפיר דבשחיטה כשרה עסקינן ולכולי עלמא מתקדשים הנסכים בשחיטה].

כג) גמ', מיבעי ליה לזעירי. הקשה השפת אמת, הא אי הוי כתיב קרא "זבח ומנחה" נמי נדע להא דזעירי דהרי מנחה ונסכים דינם שוה, ומתקדשין בשחיטת הזבח לאסור לשנותן לזבח אחר, ואם כן אכתי מדסמך קרא נסכים לזבח מוכח דסמוכין לזבח, וכתב דהיה אפשר לומר דאין הכי נמי ד"עולה ומנחה" אתי דמנחה מתקדשת בשחיטה, ו"זבח ונסכים" אתי דנסכים מתקדשין בשחיטה, אמנם למסקנא דגמ' לא משמע כן, ונשאר בצריך עיון.

כד) גמ', ומנחתם ונסכיהם אפילו למחר. כתב רש"י בתמורה (יד.) ד"ה מנחתם, דהיינו דווקא בלא נזדמנו לו. משמע, דאי יש לו נסכים בזמן שמקריב, מצוה להביאם יחד. וביאר המנחת אברהם טעמו, דכמו לענין הקטרת אימורים אמרינן "חביבה מצוה בשעתה" ומצוה להקטירם ביום שהקריב [ואפילו בשבת], הוא הדין בנסכים דעיקר זמנם הוא ביום הקרבן. אמנם תוס' בראש השנה (ל.) ד"ה ונתקלקלו הלויים כתבו, דלכתחילה אין מביא הנסכים בלילה ולמחרת, משום דאין אומרים שירה בלילה, ואף למחר משום דנתתקף לן אי נסכים הבאים בפני עצמם טעונים שירה, ומשמע דאינו

אילים דתורת כהנים מעכבים זה את זה דהויה כתיב בהו. ותירץ הברכת הזבח דהרמב"ם פירש "ומנין שמעכבין זה את זה" דהיינו אחר שנשחטו כולן, והיינו משום שנקבעו בשחיטה. והקשה הקרן אורה, דמה שייך קביעות דשחיטה הכא, ממה נפשך, כיון דהתורה אמרה דכל כמה שיש לו יביא, ומספרם רק למצוה, כי נשחטו ונפסל אחד מהם אמאי לא יוכשרו הנשארם להקרבה, ודווקא בכשבים ולחמן שייך זיקת שחיטה לקובעין יחד, משום דזוקקין זה לזה, דשחיטת הכשבים מקדש הלחם, אבל לא בקרבנות המוספים.

ג) גמ', דכמה דאפשר להדורי מהדרינן. הקשה המנחת אברהם, אמאי בעי קרא לכך, הא פשוט דכיון שמצוה להביא שבעה שיביא ככל שימצא. ותירץ, דלדברי האור שמח (עיין לעיל מד: אות לד) אתי שפיר, דכיון דדינא דקרא דפרשת פנחס אנו יכול לקיים, ומקריבם מדינא דפרשת אמור דכתיב "אשה לה" מהיכי תיתי דבעינן יותר מחד, ולהכי ילפינן מקרא דיחזקאל, דמכל מקום מצוה שיביא ככל שימצא.

ד) גמ', ומנין שמעכבים זה את זה. (ופירש רש"י דהיינו אם יש להם דאין יכולים להביא זה בלא זה). כתב המנחת אברהם, דלדברי האור שמח (הובא לעיל מד: אות לה) אתי שפיר האי דינא, משום דשני דיני מוסף איכא, ודינא דפרשת אמור לא נאמר אלא כשאין להם, אבל כשיש להם לא נתחדש, ונשאר בקרא דפנחס דמעכבי אהדי.

ה) גמ', שם. הקשה המנחת חינוך (רצט, יא), מאי נפקא מינה בהא דמעכבים, הא אף דאין מעכבים מצוה להקריב כולם כיון דאית ליה. ואין לומר דכיון דמעכב ולית ביה דין מוסף, ילקה משום חילול יום טוב, דהא הוי התראת ספק דשמא יקריב כולם. ואין לומר דנפקא מינה שיחול יום טוב בשבת דמביא חטאת, דהא הקריב ברשות ובכחאי גוונא אין מביא חטאת. ותירץ, דנפקא מינה בהו דמעכב, דאי לא הביא כולוהו אין מביא למחר נסכים דלא חשיב שהקריב מוסף. והקשה המנחת אברהם, דאף דמוסף לא הוי, אכתי יביא נסכים דלא גרע מנדבת ציבור דמביאים עליה נסכים. ולהכי תירץ, דנפקא מינה לענין שירה דאינה נאמרת על נדבת ציבור, וכיון דמעכבי לא הוי מוסף ואין אומר שירה. ועיין מה שכתב עוד.

ו) גמ', אליהו עתיד לדרשה. פירש בחידושי הרשב"א, דעד שיבוא אליהו אין אנו יודעים לפרשה. והקשה, אמאי בעינן לאליהו, הא כשיבוא אליהו יהיה תחיית המתים, ויחזקאל יבוא ויפרש נבואתו. ותירץ, דשמא אליהו יבוא קודם תחיית המתים ויפרש קודם יחזקאל. או דיבוא ויפרשנה באחד מבתי מדרשות כדאיתא בבבא מציעא (פה:): אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי.

ז) גמ', שם. הקשה בשו"ת החתם סופר (ח"מ ליקוטים צח), הא לא בשמים היא, כדכתב רש"י שבת (קח). ד"ה מאי, דלא סמכינן על אליהו באיסור והיתר. ותירץ, דהתם כשבא כמלאך, אבל הכא איירינן בגוונא שיגיע בדמות אדם, דאז יש לו דין אדם ולהכי סמכינן עליה.

ח) גמ', רב אשי אמר מילואים הקריבו בימי עזרא כו'. כתב בחידושי הרשב"א, דמהא דחזינן דצורת הבית שנתנבא עליו יחזקאל לא נעשה בבית שני, וכן סדר הקרבנות שנתנבא לא נעשו בבית שני, בעינן לומר דודאי יחזקאל נתנבא על העתיד לבא ולא על בית שני, אלא שבוני בית שני עשו חלק ממה שנתנבא יחזקאל ויעשו לעתיד לבא, ומשום הכי לא עשו מתנות הפר כביחזקאל כמו שפירשו תוס' ד"ה מילואים.

ט) גמ', שם. כתב הרמב"ם (פ"ב ממעשה הקרבנות הי"ד), "כל שיעורי הנסכים האמורים בספר יחזקאל, ומנין אותן הקרבנות וסדרי העבודה הכתובים שם, כולן מילואים הן ואין נוהגין לדורות, אלא הנביא צוה ופירש כיצד יקריבו המילואים עם חנוכת המזבח, בימי מלך המשיח כשיבנה בית שלישי". וכתב הלחם משנה, דפסק כרב אשי משום דרבי יוסי סבר כוותיה, וסבר דקרא לא איירי בשל עזרא משום קושית תוס' ד"ה מילואים, להכי פירש דקרא קאי על העתיד לבוא, ואם תאמר היאך ישנו מדין הקרבנות הכתובים בתורה, על זה אמרו, דכיון שמצינו שבימי עזרא הקריבו מילואים אף שאינם כדן דורות, ואינהו ילפי ממשה דשינה במילואים מדין דורות, יש לומר דאף לעתיד לבוא יקריבו מילואים אף שאינם כדן דורות.

י) גמ', שם. העיר בחידושי הגרי"ו, דלפי מה שפסק הרמב"ם (פ"ו מבית הבחירה ה"ט"ו), דקדשה לעתיד לבוא, ומכל מקום כתב (פ"ב ממעשה הקרבנות ה"ט"ו), דבימי עזרא הקריבו מילואים, מוכח דאף דקדשה לעתיד לבא מכל מקום בעינן "חינוך ומילואים". ופירש המנחת אברהם, דאף דהמקום כבר קדוש דהא קדשה לעתיד לבא, בעינן מילואים וחינוך כדי לקדש את הבית עצמו, ונפקא מינה לביכורים, דכתב הרמב"ם (פ"ב מביכורים ה"א) דאין נוהגים אלא בפני הבית.

תלי אי נתקדש עם הזבח בשעת שחיטה, אבל הכא לענין קדימת מנחה לנסכים איירי, דטעמא דרבי דהתחיל באכילה גמר לכולה מילתא, אף בלא נתקדש עם הזבח בשחיטתו שייכא האי סברא כל זמן שלא נאכל הקרבן, ומשום הכי פליגי רבנן רק בבא ביום אחר.

לא) תוס' ד"ה מנחתם (קמא), בסוה"ד, וכן בשמעתין דתניא בברייתא זבח ונסכים ומסקינן דבסברא פליגי. וביאר בזבח תורה, דכיון דמקרא ד"מנחתם ונסכיהם", ילפינן דנסכים יכולים לבא בפני עצמם בלילה ולמחר, נקטיה ברבנן, לומר דאפילו כהאי גוונא מנחה קודמת, והא דנקט ברבי "זבח ונסכים" דאיירי בבאים הנסכים עם הזבח, משום דטעמו דמקדים הנסכים, משום דחשיבי דאמרי עליהו שירה ושירה אמרינן דוקא בבאים עם הזבח.

לב) גמ', אילימא דחג כמשפט כמשפטם כתיב בהו. כתב הרמב"ם (פ"ח מתמידין ומוסיפין ה"כ), ולא המוספין מעכבין זה את זה וכו' אפילו לא מצאו אלא אחד מקריבין אותו בין בימי ראש חודש בין במועדות בין בשבתות. משמעות מדבריו, דאין מעכבין בכל המועדות אפילו בשל חג. והקשה הברכת הזבח, מהא דמבואר הכא דמעכבין מקרא ד"כמשפט", וכן סברי רבנן בסוכה (מו). דאמרי בברייתא הפרים האילים והכשבים מעכבים זה את זה. ותירץ, דמקור דברי הרמב"ם מהספרי שהביאו תוס' לעיל (מד:): ד"ה אלא, דדריש מקרא ד"שבעת ימים" דאין מעכבין, דכתב וכן בחג. אמנם בעולת שלמה כתב לפרש בדעת התוס' דלא פליגי, מדלא כתבי דהספרי פליג אדידן, והספרי דחידש שאין מעכבין היינו כבשים על אילים, ובסוגיין דאמרו דמעכב היינו כבשים על כבשים, ואילים אילים. ועיין באות הבאה.

לג) גמ', שם. עיין באות הקודמת. עוד תירץ הברכת הזבח, דמקור דברי הרמב"ם מסוגיא דזבחים (צ:), דדריש רבינא מ"כמשפט" דבמוספי החג עולה קודמת לחטאת, אף דבכל התורה עולה אחר חטאת, הכא שאני, ולהכי לא אייתר ליה למדרשה כדהכא לעכב. אבל המנחת חינוך (מצוה שכ, א) דחה, וכתב דאיכא למילף תרוייהו מ"כמשפט.

לד) גמ', שם. האור שמח (בהוספות שבסוף זמנים) תירץ, דמקור דברי הרמב"ם בספרי, דילף (אמור פי"א) מהא דפרשת אמור לא כתיב אלא "והקרבנתם אשה לה", שאין מעכבין זה את זה, ופשטות הדברים, דבמנין העולות אם לא מצא רק פר אחד או איל אחד יביא, ד"אשה לה" היינו בהמה אחת. ופירש פלוגתא ר' יהודה ורבנן, על פי מאי דמסיק בפרק התדיר (זבחים צ:), דבמוספי החג עולה קודם לחטאת משום דכתיב "כמשפט" אף דבכל התורה כולה חטאת קודמת לעולה. והכי פירושא, אם יש פרים ואילים וכבשים עולות במספר, הווי כמשפטם, ודינם במוספי החג שעולה קודמת לחטאת, אבל אם אינם במספר לית בהו דינא ד"כמשפט", ויצא מכלל קרבן מוסף החג. אלא דפרשת אמור חייבה התורה להקריב "אשה לה" בכל מועד וראש חודש, ואי מביא מכח האי חיובא דינו ככל הקרבנות, דבין ביחיד בין בצבור חטאת קודם לעולה, מבנין אב אשר לחטאת ראשונה (שם עמוד א'), ור' יהודה סבר, דבפריים הואיל ומתמעטין בחג הסוכות, תו אי ליכא רק ז' או ו' פרים לא נפיק מכלל "כמשפט", ולא יצא מסדר המוסף של חג, וממילא עולה קודמת לחטאת. אמנם לישנא דאמרו בפרק התדיר (שם) דבחג נמי חטאת קודמת לעולה, הרי סברי ר' יהודה ורבנן דמעכבין זה את זה, ולהאי לישנא אמרה הגמ' כאן דפרי החג "כמשפט" כתב בהו, ואינו לפי מאי דמסיק התם. ועיין שם שביאר לפי זה דברי הנביא ביחזקאל (מה, כג - כה), וסיים שהוא ענין נפלא ואמתי בסיעתא דשמיא.

דף מה ע"א

א) גמ', לא אילים דתורת כהנים מעכבי לאילים דחומש הפקודים. הקשה העולת שלמה, דתוס' לעיל (מד:): ד"ה אלא, הביאו מהספרי, דאף בעצרת וחג לא מעכבים האילים את הכבשים, ואם כן נימא הכא דאילים דתורת כהנים לא מעכבים לכבשים דתורת כהנים. ותירץ, דהיינו דאין מעכבין היינו כל אחד מין שלו, ולא באילים על כבשים ולכך הוכרחו לפרש כמסקנא. וכן כתב הרשב"א. וביאר, דאם כן הוי למתניתין לפרש אין אילים מעכבים כבשים, וכדלעיל (מ). דאמרו תכלת אינה מעכבת את הלבן וסולת את היין, אבל כשמדבר באותו דבר עצמו שאין מעכב אמרו (שם) מתנות אין מעכבות זו את זו, והכא נמי כשאמרו זה את זה, משמע דבאותו מין אין מעכב אחד לחבירו.

ב) גמ', ומנין שאם לא מצא ששה וכו' ומנין שמעכבים זה את זה תלמוד לומר יהיו. כתב הרמב"ם (פ"ו מתמידין ומוסיפין הי"ט), שבעה כבשין של מוסף היום ושבעה כבשים הבאין בגלל הלחם, אין מעכבים זה את זה, ואם נשחטו, כולם מעכבים זה את זה. והשיגו הראב"ד, הא אף בלא נשחטו,

מעכבים את הזבח, אלא מביא זבחו היום ונסכיו עד עשרה ימים, והיינו לכתחילה, וממילא משתמע דעדיף למעט בנסכים ולהביא כל הקרבנות, מלמעט בקרבנות ולהביא נסכים, אך סיים דעדיין קשה קצת אמאי לא כתבו הרמב"ם בפירוש.

ב) גמ', ואם היו להם אילים מרובים וכו'. ולכאורה צריך עיון דהאי קרא נסמך לקרא ד"ביום החודש" ועליה קאי, ובראש חודש מקריבים איל אחד ואין בו אילים מרובים, ואיך שייך למילף מהכא דלא יקריבו כל האילים. ושמא יש לומר לפי מה שהקשה הרש"ש, אמאי מיייתנין דווקא להאי קרא, הא ביחזקאל איכא עוד פסוקים ד"איפה לפר ואיפה לאיל". ויש לומר, דאין הכי נמי דעלייהו סמיך, והא דמייתי להאי פסוקא משום דאיירו הכא באותו ענין ד"ביום החודש", אבל ודאי מוכח כן משאר פסוקים, דלא איירי בראש חודש ושייך בהו כמה אילים, וקמשמע לן כדררשינן. (י.א.).

דף מה ע"ב

כא) מתני', הלחם מעכב את הכבשים ואין הכבשים מעכבים את הלחם דברי רבי עקיבא. נסתפק המנחת חינוך (מצוה שז), לרבי עקיבא בהביא שתי הלחם בלא כבשים והונפו ואחר כך נשרפו, והביא כבשים בלא הלחם והניפם כדינם, אי קריבים. ויסוד הספק, אי בעינן שיקדשו הכבשים את הלחם והכא דלא קדשו אינם קריבים, או דלמא דבעינן רק שיהא הקרבה דלחם והקרבה דכבשים, אבל לא בעינן חדא קדושה, והכא נמי שהונף הלחם יקריבו הכבשים, (ועיין לקמן דף מה: אות יב).

כב) תוס' ד"ה קרבו כבשים, פי' וכו' וקשה דבפרק ב' דיומא כו'. הקשה הקרן אורה, אמאי הוצרכו לסוגיא דהתם הא קרא מפורש הוא "ויערוך עליו ערך לחם".

כג) בא"ד, אומר ר"ת דהיינו טעמא כו'. הקשה הקרן אורה, אמאי יקריבו מנחת העומר במדבר, הא לכולי עלמא לא היה במדבר איסור חדש ואין לעומר איסור להתיר, דמהאי טעמא נמי לא קרבו שתי הלחם במדבר, דבאים להתיר איסור חדש שבמקדש ובמדבר דלא הוי חדש ואין טעם להקריבם.

כד) בא"ד, ור"ע לטעמיה דכי תבואו לאו דווקא כו'. הקשה הקרן אורה, הא לקמן אמר רבי עקיבא בברייתא, דשתי הלחם מחוץ לארץ פסולים, ואם כן ודאי לא קרבו במדבר. וצריך לומר, דרבי עקיבא סבר שלא היו במדבר לא כבשים ולא לחם, והא דאמר הכא דלחם מעכב הכבשים יליף ליה מקרא כדאינתא בסוגיין, ורבי שמעון בן ננס סובר דכבשים קרבו ולא לחם, ומוכח דלחם אין מעכב הכבשים וכבשים מעכבים הלחם. (ועיין לקמן אות כז).

כה) בא"ד, ונראה לפרש משום דשתי הלחם איקרו ביכורים ומה וכו'. הקשה בחידושי הגרי"ז, הא ביכורים אינם בחוץ לארץ משום דהויא מצוה התלויה בארץ, ולא שייך גבי שתי הלחם דאינה מצוה התלויה בארץ, ומאי מהני דאיקרי ביכורים. ותיירץ לפי מה שביאר הגר"ח, אהא דתנן בכלים (פ"א מ"ו) גבי עשר קדושות, דארץ ישראל חשיב קדושה לענין ביכורים, והגר"א מחק לתיבת "ביכורים" משום דאינה משום קדושת הארץ, אלא מצוה התלויה בה כתרומות ומעשרות, אבל הרמב"ם (בפירוש המשניות ובפ"ו מבית הבחירה הי"ב) גרס ביכורים, ומוכח דמלבד מה שהיא מצוה התלויה בארץ, תליא נמי בקדושת הארץ, ושפיר ילפינן מביכורים לשתי הלחם.

כו) גמ', מדיאשתני סדרן שי"מ אחרוני ניהו. (כלומר דיש בעצרת קרבן מוסף וקרבן עם הלחם). כתב המנחת חינוך (מצוה שז יא), דלכאורה היה אפשר להוכיח דמוסף קודם לשל לחם, כיון דתדיר בראש חודש ובשאר מועדות, ואף דמוסף דעצרת אינו תדיר מכל מקום שם קרבן מוסף תדיר. מהא שכתב הטורי אבן במגילה (כט:), דקריאת התורה דשבת קודם לשל ראש חודש, אף דקריאת אותה שבת הויא פעם בשנה ושל ראש חודש י"ב פעמים, כיון דקוראים בכל שבת הוי תדיר מקריאת ראש חודש. ונראה דלא דמי, דהתם הויא חדא מצוה שצורתה שונה, אבל הכא מוסף דראש חודש ומוסף דעצרת מצוות חלוקות הן. ועיין בדבריו שהאר"ך. אמנם ברבינו גרשום כתב להקדים של מוסף, ועיין במנחת אברהם.

כז) גמ', רבי עקיבא אומר יכול הן הן כבשים. הקשו החק נתן והרש"ש, אי גרסינן רבי עקיבא, איך כתבו תוס' ד"ה קרבו, דרבי עקיבא לטעמיה ד"כי תבואו" לאו דווקא, כלומר דקרבו במדבר, הא אמר הכא דלא קרבו. ולהכי כתבו, דלא גרסינן ליה וכולה רבי טרפון קאמר לה, ודלא ככסף משנה (פ"ח מתמידין ומוספין ה"א) שכתב דרבי עקיבא ורבי טרפון פליגי הכא.

כח) גמ', ורבי עקיבא נמי לילף יהיו מיהו. כתב הטהרת הקודש, דלקמן (מו). אמר רבא דמקישים שתי הלחם לביכורים, דמה ביכורים באים בפני עצמן

(יא) גמ', רב אשי אמר וכו' תנא נמי הכי וכו'. הקשה המצפה איתן, אם כן רבי יוחנן כמאן. ותיירץ, דעל רש"י שפירש דהקריבו בראש חודש שהיה שמיני למלואים, קשה כקושית תוס' ד"ה מילואים, דהא זה היה עגל והכא פר. ועוד, דבקראי דיחזקאל מוכח דלא כרש"י שכתב, דראש חודש היה שמיני למילואים דעזרא, דכתיב (יחזקאל מה, יח) שהתחילו בראש חודש ונמשך שבעה ימים אחריו. אלא הביאור, דסוגיין כמאן דאמר דאף בימי משה התחילו מראש חודש, ולשיטתו דמי לשל עזרא, ורבי יוחנן סבר כמאן דאמר דבזמן משה התחילו מ"כג אדר, ובודאי לא דמי לשל עזרא דהתחילו בראש חודש, ולהכי לא חש להא דרבי יוסי אית ליה דרב אשי.

יב) תוס' ד"ה מלואים, ודבר תימה הוא מי דחקו וכו'. ותיירץ החק נתן, דהכריחו קרא ד"וכן תעשה" בשבעה, דמשמע דקאי אקרא ד"באחד לחודש תקח פר בן בקר", וכיון דאמרו דשבעה לחודש קאי על שבעת ימי המלואים דכתיב התם, אם כן החטאת שהקריבו בשבעת ימי המלואים היה פר בן בקר, והרי רק ביום הראשון היה פר ובשבעת הימים היה שעיר עזים, ולהכי פירש רש"י לדרבו.

יג) גמ', כהנים הוא דלא אכלי הא ישראל אכלי. הקשה בחידושי הרשב"א, דבתורה נמי כתיב בויקרא (כב, ח) "נבלה וטרפה לא יאכל וגו'". ותיירץ, דסיפא דקרא לטמאה בה, ואעוף קאי דאף דלית ביה טומאת מגע אלא רק דבית הבליעה, טומאה זו נמי אוסרת לאכול בקדשים, וכן פירש רש"י על התורה (שם), אבל בקרא דיחזקאל לא כתיב לטמאה בה, ומשמע דאיירי לענין גוף האיסור ולא לומר דיאסר על ידי זה בקדשים. ואין לפרש דכוונת הפסוק שיאסר בקדשים, דהא התם כתיב נמי בהמה, ופשיטא דנאסר באכילת קדשים כשאר טומאות, ולהכי הקשו הכא.

יד) גמ', שם. פירש החשק שלמה, דילפינן היתר לתרוייהו, משום דכשמולק תחילה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר ונעשית טרפה דנפסק חוט השדרה, ואחר כך כשמולק הסימנים הוי נבילה.

טו) גמ', תישתרי נמי נבילה וטרפה. כתבו תוס' בחולין (כ). ד"ה לא אמרן, דלמאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה, נבילה דהכא לאו דווקא ואגב טרפה נקטו נבילה. אבל החשק שלמה כתב, דבזבחים (כט). סובר רבי יהודה דעוף טריפה ששחטה מטמאה בבית הבליעה, דאין שחיטתו מטהרת מידי טריפתו, והוי נמי נבילה.

טז) גמ', הואיל ואישתרי מליקה. הקשה העולת שלמה, אמאי אסור טריפה בקרבן עוף, נימא "הואיל" ואישתרי מליקה דהויא נבלה תותר נמי טריפה, כדאמרין בזבחים (לב:). גבי מצורע שראה זיבה ד"הואיל" והותר לצרעתו הותר נמי לקריו. ותיירץ, דאמרין התם דלא אמרין "הואיל" אלא היכא דהאיסור או הטומאה המתירה היתה לפני מה שהותר על ידי ה"הואיל", הלכך בדידן נמי כיון דאיסור טריפה קדם לאיסור נבילה, לא אמרין "הואיל".

יז) גמ', א"ר שמעון אם היו להם פרים מרובין וכו'. הקשה השפת אמת, כיון דנסכים מביא אפילו בליה, ואפילו אחר עשרה ימים, מאי טעמא אמר רבי שמעון שיבטל מצות הפרים דעוברת ולא ימתין להביא הנסכים אחר כך. ותיירץ המנחת אברהם, לפי מה שפירש (הובא לעיל מד: אות כו), דלרש"י עיקר זמן הנסכים הוא עם הקרבן ו"חביבה מצוה בשעתה", ומשום הכי יבטל מצוות הפרים, דומן הנסכים השתא. ולתוס' דטעמא דצריך להביא הנסכים עם הקרבן כדי שלא תיבטל השירה, יש לומר נמי דלהכי עדיף להביא הנסכים. אבל לרמב"ם דכתב (פ"ב ממעשה הקרבנות הי"ב), מביא אדם קרבנו היום ונסכים אחר עשרה ימים, ומשמע דלכתחילה מביא אחר עשרה ימים, אמאי מביא נסכים ומבטל הפרים, ורצה לדחוק דאף הוא מודה דלכתחילה מצות הנסכים שיקדשו עם הקרבן כדי שיהא הזבח שלם, ומה שכתב דלכתחילה מביא אחר עשרה ימים, היינו בגוונא שלא הביא הנסכים עם הזבח, דאין מצוה להסמיכם לקרבן ככל שיוכל אלא יכול לדחותם עשרה ימים. (ועיין לקמן אות יט).

יח) גמ', אלא שאם היו להם פרים מרובים וכו'. כתבו הרמב"ם (בפירוש המשניות) והרע"ב, דאין הלכה כרבי שמעון. ופירש התוספות י"ט טעמייהו, כדהביאו התוס' ד"ה וכי מדת, דרש"י ביחזקאל (מו, ז) פירש, דהביאו קמח להוציא מכל סאה עשרון סולת, ואיפה היא ג' סאין, דהיינו דג' סאין ג' עשרונים סולת לפר. והכי נמי יש לומר דיש איפה גדולה ואיפה קטנה, ולהכי אין מוכח כרבי שמעון. והקשה הקרן אורה, דלא מצינו מי שחלק בזה על רבי שמעון.

יט) גמ', שם. כתב הקרן אורה דנראה דהרמב"ם השמיט להאי דינא בחיבורו, משום שסמך על מה שכתב (פ"ב ממעשה הקרבנות הי"ב), דאין הנסכים

(פ"ט ממעשה הקרבנות ה"ג) פירש דברי הרמב"ם כפשוטם, דתנופה עם הלחם היה רק בשחוטין ולא בחיים, ודלא כרש"י. ולפי זה יישב המנחת אברהם קושיית הקרן אורה (המובא באות ד), דבעינן זיקקה על ידי שחיטה, משום דמחיים מניפס לחודייהו ואין זוקקין, אלא דלפי זה קשה אמאי השמיט הרמב"ם להאי דינא דשחיטה עושה זיקה.

(ו) גמ', והא כתיב קודש יהיו לה' לכהן בתר תנופה כו'. הקשה השפת אמת, מאי קשיא, הא בן ננס ורבי עקיבא פליגי אף בתר תנופה כשמביא לחם חדש, אי יכול להביאו בלא כבשים, וכן כשמביא כבשים חדשים, אי יכול להביאם בלא לחם.

(ז) גמ', עד שלא שחטה יצא לחמה מכניסה ושוחט. פירש רש"י ד"ה מכניס, דקודם שחיטה אין נפסל ביוצא, וכן כתבו בתוס' ד"ה ואיזהו דקידוש כלי לא מהניא לפוסלו ביוצא. והקשה החק נתן על הרמב"ם שכתב (פ"ב מפסולי המוקדשין ה"ד), נפרס לחמה או נטמא או יצא, עד שלא נשחטה מביא לחם אחר ושוחטה וכו'. ועשה דין יוצא כדין טמא ונפרס.

(ח) גמ', ואי סלקא דעתך שחיטה עושה זיקה וכו' איפסיל ליה תפסל נמי תורה. הקשה החזון איש, הא חזינן בקמץ ונאבד חלק מן הקומץ, אף דאין שייריה נאכלין מקטיר את חלק הקומץ שנשאר, והכא נמי אף דהזוקקו, לא הוי טעם לפסול הקרבן.

(ט) רש"י ד"ה הרים זורק, לשם שלמים ולא לשם תודה. כתב החזון איש, דמשמעות דבריו דלא הויא תודה כלל אלא שלמים, ונאכלת לשני ימים ולילה אחד. אבל כתב, דלכאורה נראה דלא נקראת שלמים אלא להכשירה בלא לחם, אבל ודאי אכתי שמה תודה זורק לשם תודה.

דף מז ע"ב

(ו) גמ', א"ר ירמיה אם תימצא לומר כו'. כתב הרמב"ם (פ"ה מתמידין ומוספין ה"ט), ואם הונפו עם הכבשים מעכבין זה את זה, ואם אבד הלחם אבדו הכבשים, ואם אבדו הכבשים אבד הלחם. והשיגו הראב"ד, הא ספק הוא בגמ' אי תנופה עושה זיקה, ורבי ירמיה אמר דמעכבי רק אם תימצא לומר דתנופה עושה זיקה, ואיך פסק הרמב"ם דודאי מעכב. ותיריך המהרי" קורקוס, דהרמב"ם סמך אסוגיא שאחריה, דאביי הקשה לרבא מאי טעמא כבשים מעכבי ללחם, ושבעה כבשים ופרים ואילים לא מעכבי, ותיריך רבא, משום דהכבשים הונפו עם הלחם, ומוכח דפשוטו דתנופה מעכבא, וסמך על רבא שהוא בתראה, וכן תירץ הכסף משנה. והרדב"ז הוסיף, דאפילו אי הוי ספק, צדק הרמב"ם דמספק לא יקרבו ומעכבי. ועיין באות הבאה.

(ז) גמ', ואם תמצא לומר תנופה אינה עושה זיקה הביא לחם וכבשים והונפו ואבד הלחם והביא לחם אחר אותו הלחם טעון תנופה או אינו וכו' תיקו. כתב הקרן אורה, דהרמב"ם לא הביא להך ספיקא, משום דפסק (פ"ח מתמידין ומוספין ה"ט) דתנופה עושה זיקה, וספיקא דגמ' אינו אלא אי נימא דאין עושה זיקה. והקשה, דלפי מה שכתב (הובא לעיל מזו. אות ה), דאף אי נימא דתנופה עושה זיקה, בגוונא דהניף כל אחד בפני עצמו אין עושה זיקה, אם כן ככהאי גוונא עדיין יש מקום לספק ואמאי השמיטו הרמב"ם. ותיריך, חדא, דשמא אף בהונפו כל אחד לעצמו זוקקים זה את זה. או יש לומר, דכיון דהונפו כל אחד לעצמו, פשיטא דהלחם השני צריך תנופה. ועיין באות הבאה.

(יב) גמ', שם. עיין באות הקודמת. המנחת אברהם, חקר בטעמא דמהניא תנופת כל אחד לעצמו, אי משום דהויא "תנופה אריכתא" והויא חד תנופה לתרוייהו, הלכך בהאי גוונא נמי איכא זיקה, (והוא פירוש דברי הקרן אורה בתירוץ הראשון). או דהוו שתי תנופות ואפילו הכי מהני, ומשום הכי כהאי גוונא אין ביניהם זיקה, (והוא פירוש דבריו בתירוץ השני) ועל כן יחויב הלחם השני תנופה. דכל הסברא דלא בעי להניף, משום דכבר הונף הלחם הראשון עם הכבשים והם עדיין קיימים, אבל הכא שהונף כל אחד לבדו, כשאבד הלחם נתבטלה הנפתו.

(יג) גמ', ואבד הלחם והביא לחם אחר. כתב היעב"ץ, דהיינו אם היה להם מוכן מערב יום טוב לחם אחר. אבל החזון איש (סימן לב סק"יח) כתב, דלמאן דאמר תנור מקדש, דחי אפייתו אפילו שבת וכל שכן יום טוב כלקמן (עב: צה:), ואם יאפו מערב שבת ויום טוב יפסל בלינה, הלכך ילשו ויאפו לחם בשבת או ביום טוב, ואף למאן דאמר אין התנור מקדשו, ואינו דוחה אפילו יום טוב כדלקמן (ק: דכיון דלא קדיש לא יפסל בלינה), יכול היחיד לאפות ולהרבות על מה שצריך לסעודתו וימסרנו לציבור.

(יד) גמ', ואלכא דבן ננס לא תיבעי לך וכו'. כתב החזון איש (סימן לב סק"יח), דהיינו משום דתנופת הלחם שאבד קיימת, דכיון דסבירא ליה לבן

אף לחם בא בפני עצמו, ולדבריו לא קשיא, דמשום ההיקש לא דריש יהיו מיהו, אלא הכא בעי לשנויי אפילו לרבה דפליג התם אהקישא דרבא. ועיין ברש"י.

(כט) תוס' ד"ה דאמר, דהתם קאמר בברייתא קנאו השם כו' ותו דהתם הוי לקדש בו את האשה וכו'. הקשה הגרי"ז, סוף סוף חזינן דכהנים זכו משולחן גבוה, ומאי נפקא מינה אי הוא לאותו משמר או דכולם שוים, ונשאר בצריך עיון.

דף מז ע"א

(א) גמ', הכל מודים שאם הזוקקו זה לזה שמעכבין וכו'. הקשה השפת אמת, מהו לשון "הכל מודים" הא אינו תלוי כלל במחלוקת רבי עקיבא וכן ננס, דאינהו פליגי אי יכול להביא לחם לחודיה בלא כבשים, והכא חידש דנדחה אחד באיבוד חבירו. ויישב, דאף דלמר לחם עיקר ולמר כבשים עיקר, הוה אמינא דהטפל אינו פוסל את העיקר כדאשכחן בתודה, דאבד הלחם לא אבדה תודה משום דאין תודה גלל לחם, קמשמע לן דלא פליגי ומודו דתרוייהו מעכבי, דהכא נפסל העיקר בשביל הטפל.

(ב) רש"י ד"ה שאם הזוקקו, שהיו ביחד ואחר"כ אבד לחם או כבשים. כתב החשק שלמה, דמשמע מדבריו דרבי יוחנן איירי בלחם וכבשים דמעכבים זה את זה, וכן נראה מדברי הגמ' (דאיירי בתנופה דשייכא בלחם וכבשים). אבל הרמב"ם (פ"ח מתמידין ומוספין ה"ט) כתב, דשבעה כבשים של מוסף היום ושבעה כבשים הבאים בגלל הלחם אין מעכבין זה את זה ואם נשחטו כולם מעכבים זה את זה. והקשה עליו הראב"ד (שם), מהיכי תיתי דנשחטו מעכבין. ותיריך המהרי" קורקוס, דהרמב"ם ביאר סוגיין נמי ארישא דמתניתין, דשבעה כבשים דמוסף אין מעכבין, דאי נשחטו מעכבין. אבל הראב"ד ביאר כרש"י, דרבי יוחנן קאי דוקא אסיפא. אבל בברכת הזבח לעיל (מה). הקשה, דמשמעות סוגיא אשתי כבשי עצרת ושתי הלחם וכרש"י, וכך מפרש הרמב"ם להדיא (שם ה"ט) ומשום הכי תלאו בסוגיא דהתם (עיין לעיל מה. אות ב).

(ג) בא"ד, דנדחה באיבוד חבירו. הקשה המנחת אברהם בשם הגרי"ז, אמאי בעינן לדין נדחה באיבוד חבירו, הא בלאו הכי אינו קרב משום דאי אפשר להקריב זה בלא זה. וכתב בשם המקדש דוד (ס"ט סק"ה), דהזיקה ביניהם דוקא לענין שאם אבד אחד נדחה חבירו, אבל בלא נאבד ומצא כבשים שמנים מהם אמרינן לקמן (סד). שמביא השמנים ואין נפסל הלחם. ולפי זה מיושבים דברי רש"י, דהזיקה היא דוקא לענין שאם אבד חבירו נדחה הוא, אבל ודאי שייך להקריב אחד בלא חבירו כדחזינן גבי מצא שמנים.

(ד) גמ', דרבי יוחנן גופא קא מבעיא ליה כו'. הקשה הקרן אורה, מאי קאמר שחיטה זוקקת, הא אי תנופה עושה זיקה כבר הווקו בתנופה שקדמה לה. ותיריך, דנפקא מינה בלא הניף הכבשים עם הלחם, אלא כל חד לעצמו, דודאי דאין התנופה זוקקת. וכתב המנחת אברהם, דכן כתב הרמב"ם (פ"ח מתמידין ומוספין ה"א) דהניף כל אחד בפני עצמו יצא. ופירש הכסף משנה (שם) דמקורו מסוגיא לקמן (סא.), דאשם ולוג שמן טעונים תנופה יחד, ומכל מקום אי הונפו כל אחד בפני עצמו יצא. והמנחת אברהם תירץ, כיון דתנן לעיל (יח). לא הניף כשרה, יש לומר דחידש בגוונא דלא הניף דכשר, דהשחיטה זוקקת. אמנם רש"י (שם) ד"ה לא הניף כתב, דאיירי במנחת עומר וקנאות, משמע דלא קאי שתי הלחם. ופירש (שם) השפת אמת טעמו, דכמו בשתי הלחם הבאים בפני עצמם, פשוט דהתנופה מעכבת משום שהיא כל עבודתם, מסתברא דהוא הדין אף כשבאים עם הכבשים, ולשיטתו ליכא לאוקמא בשלא הונף דהא פסול. אבל תוס' לקמן (מז: ד"ה שיהא כתבו, דאף בשתי הלחם אין התנופה מעכבת, ואתי שפיר.

(ה) רש"י ד"ה תנופה, כבשים היו מניפים עם הלחם מחיים. כתב הרמב"ם (פ"ח מתמידין ומוספין ה"א), כיצד הנפת הלחם עם כבשי השלמים, מביא שני כבשים ומניפם בעודן בחיים שנאמר והניף אותם תנופה, ואם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו יצא, ואחר כך שוחטין אותן ומפשיט, ולוקח חזה ושוק מכל אחד משניהם ומניחם בצד שני הלחם ומניח שני ידיו מלמטה ומניף הכל כאחד, ואם הניף אחד יצא. וכתב הלחם משנה (שם), דמשמעות דבריו דהתנופה עם הלחם הוי כשהכבשים שחוטים, והקשה מהא דאיתא להדיא לקמן (סב.), דהתנופה עם הלחם היה מחיים, משום דתנופת שחוטים איכא למילף מגזירה שוה משלמים, ועל כרחך דקרא ד"ה הניף אותם" אחיים קאי, וכתב, דאולי יש לומר, דמה שכתב הרמב"ם "ומניח בצד שתי הלחם ומניף", קאי בין אחיים בין אשחוטין, ואף שרק בסוף דבריו הזכיר ש"מניחם בצד שני הלחם", קאי נמי אתנופה קמייתא. אמנם בחידושי מרן רי"ז הלוי

דהוי ראוי לזריקה רק אחר קבלה, דאז יכול לזרוק. וכן כתב רש"י במעילה (ה). ד"ה או היתר זריקה. ולפי זה הא דאמרו בגמ' זרק שלא לשמן, היינו קיבל שלא לשמן.

ג) בא"ד, שם. הקשה הקרן אורה, אם כן, איך אמר רבי אלעזר ברבי שמעון, דכשזרק שלא לשמו לא קדש הלחם, הא כבר כשקיבל הדם ונראה לזריקה קדש, ואף לתירוץ דשלא לשמן גרע מלא זרק, הא כבר קדש קודם שזרק שלא לשמן, ואיך תפקע קדושה מינייה כשזרק שלא לשמו. ולהכי כתב, דכל העומד מהני וחשיב כזרוק רק לענין דאין לו פדיון, אבל לא לענין ליפסל ביוצא והוא הדין ליקדש.

ד) תוס' ד"ה שיהא לחם, תימה וכו' ואע"ג דאינו מעכב. הקשה השפת אמת, מהיכי תיתי דלרבי עקיבא דאמר לחם עיקר אינו מעכב, הא בלחם גרידא ודאי תנופה מעכבת דהא ליכא אלא תנופה, ואם כן יעכב גם עם כבשים, ועוד, הא גבי עצרת כתבה התורה כמה פעמים "תנופה" ואפשר דמעכב.

ה) בא"ד, ועוד שמא אתא למימר דבשעת שחיטה בעינן שיהא בפנים כו'. הקשה הקרן אורה, מהא דלקמן (עח): איפליגו ריש לקיש ורבי יוחנן בשוחט תודה, ולחמה חוץ לעזרה, דריש לקיש פוסל משום דבעינן "על בסמוך", ורבי יוחנן סבר דעל אינו בסמוך ואף אם הלחם חוץ לעזרה כשר וקדש הלחם, אלא דאם הלחם חוץ לירושלים, דהתם יפסל ביוצא אינו מתקדש, ואם כן, בשלמא לריש לקיש יש לומר כתירוץ תוספות, אבל לרבי יוחנן הא אמר דלא בעינן שיהא בסמוך, ורק בגוונא שיפסל ביוצא לא קדש, ולרבי אלעזר ברבי שמעון לא שייך בשחיטה יוצא, דאכתי לא נתקדש הלחם.

ו) בא"ד, עיין באות הקודמת. בפסחים (סג): כתב רש"י ד"ה בית פאגני, דטעמא דלרבי יוחנן חוץ לירושלים לא קדש הלחם, משום פסול יוצא. אבל ברבינו חננאל (שם) כתב, דלא קדש משום דהוי במקום שאין ראוי לאכילה, ודוקא במקום הראוי לאכילת קדש קרינן ביה "על זבח". ולפירושו אף רבי יוחנן מודה דעל דווקא, אלא דקאי אמקום אכילה. וכתב בחידושי הגרי"ז, דנפקא מינה בזמן נוב וגבעון, דאין נאכל אלא "בכל הרואה", אבל פסול יוצא ליכא, כשהלחם יצא מתחום "כל הרואה", דלרש"י כיון דלא שייך פסול יוצא לעכבו מליקדש קדש לרבי יוחנן בכל מקום, אבל לרבינו חננאל דבעי "על" דהיינו מקום הראוי לאכילה, הכא דאין המקום ראוי, לא קדש. והשתר לדברי רבינו חננאל נתיישבו התוס', דדווקא לחמי תודה שנאכלים בירושלים מתקדשים אף שמחוץ לעזרה, אבל שתי הלחם שנאכלים דוקא בעזרה, מודי רבי יוחנן דבעו להיות בעזרה כדי שיקדשו. עוד כתב דשמא יש לומר אף לדעת רש"י, דאין יוצא הסיבה דלא קדש ומשום דנפסל, אלא סימן דהוי מקום שאין ראוי, ולהכי אינו מתקדש, (וכעין פירוש רבינו חננאל), ואם כן אף דבשעת שחיטה לא שייך שיפסל ביוצא לרבי אלעזר ברבי שמעון, אכתי המקום אינו ראוי ולא יקדש שם.

ז) רש"י ד"ה איכא בינייהו, בתוה"ד, אם יצא לא יהא כשר לשחוט עליו כבשים אחרים, ולרבי אלעזר כו' אין יוצא פוסל בה וכשרין לשחוט עליה כבשים אחרים. הקשה המקדש דוד (סימן כט סק"ה), איך כתב רש"י דיצרפו עם כבשים אחרים, הא כבר הווקק עם הכבשים האלו בשחיטה. ותירץ, דרש"י לשיטתו לקמן (עב): דכתב בד"ה הוקבעו, בפלוגתא רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון אי הוקבעו או לא, דלרבי אלעזר דלא הוקבעו, אפשר לצרף הלחם לכבשים אחרים אפילו אחר שחיטה, ודלא כתוס' (מו). ד"ה ואינו, דאחר שחיטה לכולי עלמא אין יכול לצרף הלחם עם כבשים אחרים. ואכתי הקשה, דמשמע מרש"י דלרבי משום דנפסל אין מצרפו עם כבשים אחרים, ותיפוק ליה דסבר דהוקבעו ואין מצטרף לאחרים. ותירץ, דאפשר דהוקבעו היינו דווקא באבד, אבל בלא אבד ורצה להביא עם כבשים אחרים, גוון שמצא שמנים מהם, יכול לצרפו לאחרים, וכמשמעות דברי רש"י לעיל (מו). ד"ה שאם.

דף מז ע"ב

ח) גמ', מאי מדזריקת פיגול כו' זריקה שלא לשמה נמי שריא. הקשה הקרן אורה, דלקמן (עח): תנן לענין תודה, דשחיטת פיגול מקדש ללחם, כיון דלא עקר במחשבתו שם הזבח ואכתי שייך הלחם לקרבן, אבל שחיטה שלא לשמה לא מקדשא ללחם, דעקר שם הזבח, ולפי מחשבתו לא בעי כלל לחם, והכי נמי נימא לענין זריקה, ואיך השוותה הגמ' פיגול לשלא לשמה. ותירץ, דשאני הכא דכבר נפסל הלחם ביוצא, ואי הכשירו רבי עקיבא, על כרחך דכגופיה דזיבחה ממש הוי, ומהאי טעמא אף בשלא לשמה מסתבר דיוכשר. ט) גמ', ורבי עקיבא כרבי אלעזר ברבי שמעון דאמר שחיטה לא מקדשא ולא מפסלא ביוצא. בפסחים (יג): אמרינן דמודה רבי אלעזר בנתקבל הדם אף

נגס כבשים עיקר, והם קיימים וראויים להקריב בפני עצמם, מועילה מצוות התנופה שנתקיימה בלחם שאבד ללחם החדש, ואף על גב דאין אותו לחם צריך תנופה, ואם כן היאך שייך לומר שנתקיימה בו מצוות תנופה, והרי לפי מה שנתפקו התוס' לקמן (מו). ד"ה שיהא, הדין נותן שתעכב תנופת הלחם אם הוא ראוי לתנופה, מכל מקום הכא דבשעה שהניף הכבשים לא היה אותו לחם קדוש, וכשבא לעזרה היה הלחם הראשון לאחר תנופה, אינו צריך תנופה, ואפשר דתנופה דהכא מצוה דגברא ולא תקון הזבח וכבר נתקיימה, הלכך לא בעינן ראוי לתנופה.

טו) תוס' ד"ה אבדו, בתוה"ד, ולא דמי לתודה וכו'. פירשו הצאן קדשים והברכת הזבח, דבתודה דאמר יי תודה, כשאבדה אין מביא אחרת דיצא ידי נדרו, מה שאין כן בקרבן ציבור, דלא אמר יי.

טז) תוס' ד"ה ומאי שנא, אגב מקדשי נקט מעכבי וכו'. הקשה הקרן אורה, אי ידעינן דלא מעכבי ז' כבשים אלא שנים, נימא דהיינו טעמא דהשנים מקדשי ללחם מדמעכבי, והו' אין מקדשים משום דלא מעכבי. וכתב דצריך לומר, דהא דמתרצינן דהונפו יחד הוי יותר טעם דיקדשו ללחם.

יז) גמ', ת"ר שני הלחם הבאות בפני עצמן יונפו וכו'. כתב הקרן אורה, דמהא דשתי הלחם באות בפני עצמם מוכח דתנור מקדשם, דאי לאו הכי לא היו קדושים קדושת גוף ואיך נקראו קרבן. אמנם המנחת אברהם כתב בשם הגרי"ז, וכן כתב החזו"ן איש (סימן לב סק"ח), דאף למאן דאמר אין תנור מקדשם הו' קרבן, וקדשו קדושת גוף על ידי תנופתם.

יח) תוס' ד"ה לפי שאין, הוה מצי למיפרך כו' דמנותר לא יליף כו'. כתב הרמב"ם (פי"ט מפסולי המוקדשין ה"ה), דנותר ופיגול אין נשרפין אלא ביום. וביאר הכסף משנה (שם), דהיינו משום דנותר ופיגול השו' בכל מקום, והכי נמי לענין דין שריפה, ודין שריפה ביום נכתב דבי נותר. ודייק השער המלך (שם) מדבריו, דשאר פסולי המוקדשין נשרפין אף בלילה. וכן הוכיח המנחת חינוך (קמג, ב) מלשון הרמב"ם (שם) בהמשך דבריו, שכתב, "אין שריפת פיגול נותר וטמא דוחים יום טוב", דהיינו דנקט טמא בהדי נותר ופיגול, ומדלא כללו נמי בהדיהו גבי נשרף ביום, מוכח דסבר דטמא נשרף אף בלילה, וכן הוכיח מהחינוך שכתב גבי שריפת נותר דנשרף דוקא ביום, ובשריפת טמא לא פירש אימת נשרף. אמנם הקשה, דבתורת כהנים (צו סוף פרשתא ז) ילפינן בנין אב משריפת נותר דביום לשאר נשרפין שביום. ותירץ, דבנין אב לא שייך אלא היכא שכתבה התורה גבי דין שריפה להדיא, אבל שאר פסולים שנשרפים מהלכה למשה מסיני, ושמא התוס' נמי סבירא להו כן. ועיין באות הבאה.

יט) בא"ד, עיין באות הקודמת, והבית הלוי (ח"א סימן יט סק"ה), כתב דהתוס', פירשו דברי התורה כהנים כפשוטם, דכל הפסולים נשרפין רק ביום. והכא דנשרף בלילה, הוא משום דמצוותן בכך, וכהקטרה דשאר קרבנות דכשר בלילה, וכדהשו' לה לפר ושעיר של יום הכיפורים.

כ) גמ', בהקריבכם מנחה חרשה. הקשה הרש"ש, אמאי לא ילפי מהפסוק הקודם (ויקרא כג, טז) דכתיב "והקרבתם מנחה חדשה לה'".

כא) תוס' ד"ה צורת, בסוה"ד, נראה לפרש עד הלילה. כתב המצפה איתן, דלאו דווקא, כוונתם בתחילת שקיעה כדכתבו תוס' לעיל (כ): ד"ה נפסל, דאחר כך נפסל הדם ולא יהני שיביאו כבשים. ובטורי אבן (ראש השנה ל). הקשה על תוס' דהא אין שורפין קדשים בלילה, ותירץ כמצפה איתן. והקשה עליו העולת שלמה, הא תוס' ד"ה לפי כתבו, דרק נותר אין שורפין בלילה אבל שאר קדשים שורפין. (ועיין לעיל אותיות יט-כ).

דף מז ע"א

א) רש"י ד"ה לא קדש, ולא תפיס פדיונו בקדושת שתי הלחם אלא בקדושת שאר תרומת הלשכה. הקשה בחידושי הגרי"ז, מהא דלקמן (סג). גבי מנחת מאפה, ילפינן מ'תנור תנור", חד שיקדשו בתנור, וחד דכשמקדישה בעי לומר שמקדישה לשם אפייתה בתנור, ואם כן הכא נמי בעי לומר בזמן שמקדיש לשם שתי הלחם אני מקדישם, ואינה קדושה כללית כקדושת שאר תרומת הלשכה. ותירץ המנחת אברהם, דהדין דצריך לומר "לשם זה אני מקדישו", לא הובא ברמב"ם, וכתב הליקוטי הלכות (שם), דסוגיית דהתם כמאן דאמר אין תנור מקדש, ואם כן להלכתא דתנור מקדש לא בעינן אותה אמירה. אמנם הגרי"ז הקשה עוד, דאם קודם שחיטה ליכא עליהו שם שתי הלחם אלא קדושת דמים דתרומת הלשכה בלבד, היכי מהניא ושייך בהו תנופה, אלא מוכח דכשמקדיש בעי לומר "לשם קדושת שתי הלחם" ודלא כרש"י.

ב) תוס' ד"ה עד, בסוה"ד, אי נמי כו' ויהיה ראוי לזריקה. כתב הצאן קדשים,

לחטוא בחלות דחולין, כדי לקיים עשה בחלות קודש לא אמרינן. ואם כן מסתבר דלאכלן ודאי יתיר העשה, דהא כל חלה הויא או קדשים או חולין ודחי ספק עשה לספק לאו, דבאותה חלה עצמה הוי קיום העשה ודחית הלא תעשה, וכבר כתב **העונג יום טוב** (סע"א) דכי היכי דודאי עשה דחי לודאי לא תעשה, כך ספק עשה דוחה ספק לא תעשה.

(ב) גמ', דאי רבי הא איפסלו להו ביוצא. כתב הרמב"ם (פ"ח מתמידין ומוספין הי"ב), "שחט שני כבשים על ארבע חלות, מושך שנים מהן ומניפן, והשאר פודין אותן בפנים ונאכלים בחוץ". והקשה **הלחם משנה**, איך נאכלים בחוץ הא לא ידעינן הי ניהו דחולין ונפסלות ביוצא. ואין לומר דיש ברירה, ונתברר במה שמשך האחרים שאותם השניים הוו חולין, חדא דבדאורייתא ליכא ברירה, ועוד, אם כן אמאי בעי לפדותן בפנים, נימא דיש ברירה ואין נפסלות ביוצא. ותיירץ **העולת שלמה**, דלעולם יש ברירה, אמנם ברירה חלה מכח הבעלים, אבל אחר אין יכול לברר, ולהכי קודם פדיה דשל גבוה הוא, לא שייך ברירה ובעי לפדותם בפנים, אבל אחר דפדאם והם שלו, הוי בעלים ויכול לברר ולומר אלו שלי ולאכלם בחוץ, וכמו שכתב הר"ן **נדרים** (מה:): בשיטת רבי אליעזר בן יעקב, דכל אחד נכנס בשלו דיש ברירה.

רש"י ד"ה הא ודאי, בסוה"ד, ומיהו דאלימא מיניה אקשי ליה עד דאפקיה מטעמיה. (כלומר דאף ברייתא קמייתא לא אולא כרבי). הקשה **העולת שלמה**, מהיכי תיתי דברייתא קמייתא דלא כרבי, דלמא דווקא בתרייתא פליגא עליה, **והרש"ש** הוכיח, דמלישנא ד"הא ודאי", משמע דרק בתרייתא כרבי שמעון בן אלעזר. ותיירץ **העולת שלמה**, דכיון דהברייתא אמרה "פודן בחוץ", מוכח דפליגא אסברת "חולין ממילא הויין" וסברה דאסור, ואם כן מוכח דאף קמייתא פליגא אדרבי, (דהא לא מצינו שנחלקו רבי ורבי אלעזר, בחולין דממילא).

(ג) גמ', לימא תהוי תיובתא דרבי יוחנן. הקשה **השפת אמת**, כיון דאוקי הברייתא כרבי אלעזר, מאי קשיא ארבי יוחנן, נימא דסבר כרבי דהכי קיימא לך, ולהכי שחט על שמונים חלות איפסלו כולהו, ואין הכי נמי דלרבי אלעזר כשרות, כיון דלא נגמרה הקדושה בשחיטה אלא בזריקה. ותיירץ, דשמא קושיית הגמ' לרב חסדא דאוקי לה כרבי.

(ד) גמ', עמוד וחטא בחטאת כדי שתזכה בחטאת אמרינן. הקשה **הקרן אורה**, אם כן אמאי אמרינן **במעילה** (ו). דבשני חטאות, אבוד ואחד שהפריש, ושחט שניהם, דזורק אחד והשני הולך לאיבוד, נימא דזורק האחד לשם חולין דכשר ואין עולה לחובה, והשני יהא לחטאתו.

(ה) גמ', ואם היתה שבת לא יזרוק וכו'. בטעם האיסור, כתב **רש"י בניצה** (כ:): **ד"ה לרבא**, דהווי גזרה דרבנן משום שבות. **ובתוס' נזיר** (כח:): **ד"ה כבשי** כתבו, דאסור מדרבנן משום דמחזי כמתקן, עיין שם.

(ו) גמ', חטא בשבת כדי שתזכה בחול לא אמרינן. ביאר **השפת אמת**, דהא דאמרינן חטא כדי שתזכה היינו דוקא בגוונא דהחטא והזכות באותו הדבר, כגון דתרוייהו בדיני קרבן או תרוייהו בדיני שבת, אבל הכא דחוטא בשבת וזוכה בדין הקרבן, לא הוי באותו דבר, ולפי זה מיושבת קושיית **תוס' ד"ה חטא בשבת**.

(ז) רש"י ד"ה בשביל שתזכה, להקטיר אימורים לערב ותאכל הבשר. **הקשה המקדש דוד** (סכ"ה סק"ו), אמאי כתב רש"י דהזכות רק משום הקטרת אימורים ואכילת בשר דלערב, ולהכי לא אמרינן חטאת בשבת כדי לזכות בחול, הא הזריקה גופא הוי מצוה שלא יפסל הדם בשקיעת החמה, ונימא עמוד וחטא בשבת כדי שתזכה בשבת.

(ח) תוס' ד"ה חטא, וי"ל דאין זה זכות וכו'. **בתוס' לקמן** (ק): **ד"ה ששונאין** כתב, דמוכירים את הבהלים לגנאי, משום שהיו אוכלים את השעירים חיים, ואף דמצוה קעבדי שלא יבואו לידי נותר וכו', ודייק התם **הרש"ש**, דמדלא קאמרי דמקיימי מצוה ד"ואכלו אותם", מוכח דלא מקיימי מצות אכילה, כיון דלעלמא לא הוי דרך אכילה, אף דלדידהו הוי דרך אכילה, לא מיקרי אכילה. אבל **במשנה למלך** (פ"ה מיסודי התורה הי"ח, ד"ה יש לחקור) נסתפק בזה, וכן **בשו"ת בית הלוי** (ח"ג סנ"א סק"ד) כתב, דעיקר מצות אכילת קדשים אינה מצוה על גוף האדם אלא אבשר שיאכל, ולהכי מתקיימת מצות אכילה אף בפחות מכזית, דלא בעינן מעשה אכילה אלא שיאכל, והוא הדין דשלא כדרך אכילה קיים המצוה, דסוף סוף נאכלו הקדשים. ונלכאורה לדבריו קיימא קושיית **תוס'** דנימא יזרוק כדי לאוכלם חין.

דף מח ע"ב

(ט) גמ', תנא דבי לוי דגמר שלמי חובה משלמי נדבה תני כשרים. [דהיינו דסבר כן גם בכבשי עצרת, דאף דפסולים ליקרב בתורת חובה דכבשי עצרת,

שנשפך דקדש הלחם, והקשו **תוס'** (שם) **ד"ה כל העומד לזרוק**, דאם כן אף בנוקם שלא לשמה יתקדש הלחם מומן הקבלה. ותיירצו, דזרק שלא לשמה גרע מנשפך, דאיגלאי מילתא מפרע דלאו לזריקה כשרה עמד. והקשה **החזון איש** (סימן לב סק"ג), דהכא נמי נימא דעומד לזרוק כזרוק, ואם כן יפסל הלחם כשיצא אחר קבלה, ואף דזרק במחשבת חוץ לזמנו, הא לרב פפא מחשבה זו מקדשת הלחם ומפגלתו, וכן הקשה **השפת אמת**. ותיירץ, דיש לומר דרבי עקיבא לא סבר כרבי שמעון דעומד לזרוק כזרוק דמי. והחזון איש הוסיף לתירץ, דאיירי דיצא קודם קבלה, אי נמי, כיון דיצא הלחם קודם זריקה, אין הזריקה מחברתו עם הכבשים, ואם נפסל הלחם ביוצא אין כאן זריקה המועילה ללחם.

(י) גמ', זריקת פיגול מי מקדשא והאמר רב גדיל זריקת פיגול אינה מביאה לידי מעילה. הקשה **השפת אמת**, מה הראיה מזריקת פיגול דלא אהניא מעילה, נימא דהתם דוקא משום דרק הזריקה קבעה לה בפיגול להכי כשזרק בפיגול, אין בו מעילה, אבל הכא דהלחם קדוש על ידי **שחיטה** וזריקה, איכא למימר דמקדשא ליה.

(יא) גמ', בעא מיניה כו' כבשי עצרת ששחטן לשמן ואבד הלחם מהו שיזרוק דמן שלא לשמן כו'. הקשה **הקרן אורה**, **דלעיל** (מו). הקשו לרבי יוחנן דאמר שחיטה עושה זיקה, אמאי תנינן יצא הלחם או נטמא יזרק הדם, הא כיון דאבד הלחם אבדו כבשים, דהיינו דפשיטא דפוסלים, והכא מספקינן אי כשרים. ותיירץ, דהתם לפי מסקנא דהכא, דרבי זירא אמר וכי יש לך דבר שנראה שנשחט נדחה מלשמו וכו' ופשט דפסול. עיין באות הבאה.

(יב) גמ', שם. עיין באות הקודמת. **הקרן אורה** הביא דברי **הרמב"ם** (פי"ז מפסולי המוקדשין ה"כ) שהניחו בספק, ומוכח דלא סבר דרבי זירא פשט דפסול, וביאר **הכסף משנה** בשם **המהר"י קורקוס** דהיינו משום דרבי זירא אמר לה דרך תמיהה ולא בדרך פשיטות. והקשה דאם כן הדרא הקושיא מסוגיא **דלעיל** (מו). דהקשו דפסולים, והכא הוי ספק. ותיירץ, דלהכי נקט הרמב"ם לבעיא דהכא בלשון דיעבד, לומר דודאי לכתחילה פסול ואין לזרוק, והיינו הא דאמרינן התם דהוא טעם דלא יזרוק הדם, והכא נסתפק רק אדיעבד אי מהני. אבל הקשה, דלא מצינו סברת אם זרק הורצה אלא בטומאה ומשום דהציץ מרצה, אבל בשאר זריקות פסולות מהיכי תיתי דתינהי ועיין באות הבאה.

(יג) גמ', שם. עיין באות הקודמת, ו**בכסף משנה** (שם) הביא **דרבי יהושע הנגיד בן בנו של הרמב"ם** גריס, דזרק דמן במחשבת הזמן (כלומר פיגול דחוץ לזמנו). ופירש, דאינו ספיקו דרבי ירמיה אלא ספק אחר. אי כיון דזרק דמן אחר שנאבד הלחם ואין כאן פיגול, הוי הלחם חולין גמור ויותר לגמרי, או דלמא כיון דזמן שחיטה היה הלחם לא יותר באכילה. ותמה **הקרן אורה**, בשלמא הא דלא הוי פיגול מסתברא, משום דלא קרבו מתיריו בהכשר, דהזריקה היתה פסולה, אבל למיהוי חולין והיתר לעלמא מהיכי תיתי. ועיין גם מה שכתב **השפת אמת**.

(יד) גמ', והרי פסח קודם חצות כו'. הקשה **השפת אמת**, אמאי נקטו "קודם חצות", **דבזבחים** (יא): פליגי בן בתירא ורבי יוחנן אי כשר שלא לשמו, והוה להו למנקט "פסח ביי"ג" דלכולי עלמא כשר שלא לשמו. ותיירץ, דהכא כיון דאינו ראוי לשמו, לכולי עלמא כשר בעשאו ביי"ד קודם חצות שלא לשמו, דכולי טעמא דבן בתירא דפסל שלא לשמו ביי"ד, היינו משום דחזי לשמו, אבל הכא דלא חזי יודה. ו**בחזון איש** (סימן לב סק"א) כתב, דלשון "קודם חצות", כולל גם יי"ד קודם חצות וגם י"ג, ולרבי יוחנן איכא לאוקמא ביי"ג או ביי"ד קודם חצות, ולבן בתירא קאי רק אי"ג.

(טו) גמ', שם. הקשה **הקרן אורה**, אמאי לא פשטו מפסח גופיה, דאמרינן **בפסחים** (פה), דאם נטמאו או מתו הבעלים בין שחיטה לזריקה תעובר צורתו, ולא אמרינן דזורק שלא לשמו.

דף מח ע"א

(א) גמ', וחולין ממילא הויין. הקשה **העולת שלמה**, נדי דאיסור הבאת חולין לעזרה לא עבר דממילא הוא, אבל איך יאכלם בעזרה, הא כתבו **תוס' לקמן** (פ:): **ד"ה וכי**, דאסור לאכול חולין בעזרה אף בגוונא דליכא איסור הבאת חולין לעזרה, כגון דאין דרך הקרבה באותו מאכל. ותיירץ, לפי מה שכתב **הרשב"א בכתובות** (מ), דעשה דוחה גם לא תעשה הבא מכלל עשה, ולדבריו קשה נימא דיפדה אף דיעבור בכך דאיסור הבאת חולין לעזרה, ומשום דיבוא עשה דאכילת קדשים, ולידחי ללא תעשה הבא מכלל עשה דהבאת חולין לעזרה (כדדרשו **בקידושין** (נו): מכי ירחק ממך המקום). אלא הביאור, דדחיה אמרינן דוקא אם המצוה והעבירה באותו דבר עצמו, אבל

דלעיל, דקתני "או ששחטן בין לפני זמנן בין לאחר זמנן דדם יורק והבשר יאכל", ואי שלא בזמנן בכלל, קושית תוס' במקומה עומדת.

(ג) תוס' ד"ה תעובר צורתן, האי תנא דרבה בר אבוה הוא וכו'. כתב העולת שלמה, דאין לומר דהווי ככולי עלמא, ומשום דאין שורפין קדשים ביום טוב, דהא כתבו תוס' לעיל (מו:): ד"ה לפי, דאפשר לשרפו בלילה, ודוקא נותר אין שורפין בלילה, וכן נראה מתוס' יומא (כט:): ד"ה נהדריה, וכן כתב הרמב"ם (פ"ז ממעשה הקרבנות ה"ה, ופי"ט מפסולי המוקדשין ה"ה) דשורפין פסולי המוקדשין בלילה. ועיין מה שכתבנו שם אות יח-יט.

(יד) תוס' ד"ה אשם נזיר, בתוה"ד, דלא ממעטינן מאותה אלא קרבנות יחיד. כתב הצאן קדשים, דלפי זה, הוי להו לתוס' דלעיל ד"ה כבשי לתרץ, דלא אמעט כבשי עצרת מאותה, משום דשל ציבור הם, אלא דהתם מתרץ אף בלא סברא דהכא, (ועיין לעיל אות יג).

(טו) בא"ד, שם. הקשה העולת שלמה, אם כן מנלן דפליג רבי יצחק אדרבי לוי, דלמא שלמי נזיר דווקא דקרבן יחיד הוי אמעיט מאותה, אבל בשלמי ציבור דלא אמעטו לא פליגי. ותירץ, דמדנקט שלא כמצוותן, משמע דקאי נמי אהביא בן שתי שנים, והא דהקשה רש"י ד"ה כי אמאי נקט שחטן, היינו כדי לכלול גם שלא לשמה.

(טז) גמ', ולא והא תניא מניין ליוצא כו' שהרי יוצא כשר בבמה. הקשה הקרן אורה, דלא דמי, דדווקא הכא ליכא למילף אשם גולות מאשם מעילות, משום דזה דווקא בבן שנה וזה דווקא בן שתי שנים, אבל יוצא, אף בבמה אין עיקר מצוותו ביוצא, אלא דאין פוסל בה יציאה.

כשרים ליקרב בתורת נדבה.]. הקשה החזון איש (סימן לב סקב"ה כ"ו), דלעיל (מה:): אמר רבי עקיבא דהלחם מעכב לכבשים ואם הקריבום בלא לחם פסולים, ולדברי לוי אמאי פסולים, נכשרים בתורת נדבה. ועוד, אמאי אמרינן לעיל (מו:): בהזקקו בשחיטה דלכולי עלמא הלחם והכבשים מעכבים זה את זה, ופסולים הכבשים בלא לחם, נימא דכשרים בתורת נדבה. ותירץ, דמה שחידשו דבי לוי דנעשים נדבה וכשרים, היינו דוקא בגוונא שנפסלו הכבשים גופם, ופסולם הוא דעביד להו נדבה, אבל בגוונא דלעיל דהכבשים כשרים אלא דאבד הלחם שהוא פסול צדדי, לא אמר דנעשים נדבה אלא נשארם חובה, ולהכי פסולים דהא בעו לחם.

(יז) רש"י ד"ה כי אתא, שלא לשמן לשם אחר שלא כדרך דבעינן בני שנה והביא בני שתיים. כתב הקרן אורה, דלפירוש ראשון דבשלא לשמן איירי, הוא הדין הביא בני שתיים, דלרבי יצחק פסולים ולתנא דבי לוי כשרים, דגמר שלמי חובה משלמי נדבה, אבל ללישנא בתרא דבהביא בני שתיים איירי, בשלא לשמה יודה רבי יצחק דכשרים ד"אותה" כתיב.

(יח) תוס' ד"ה כבשי, כיון דאיתקוש לחטאת כו'. כתב העולת שלמה, דאף דאשם נמי הוקש לחטאת, שנאמר "כחטאת האשם" כדאמרינן בזבחים (י:), כבשי עצרת שאני, דלא ממעטו מאותה, דמיעט רק קרבנות יחיד כמו שכתבו תוס' ד"ה אשם נזיר.

(יט) בא"ד, משום דהוי שלא בזמנן ומחוסר זמן בכלל. נולהכי נקט שלא כמצוותן כדי לכלול כל הנין. והקשו הצאן קדשים והקרן אורה, הא טעמא שנטו לפרש כלישנא בתרא דרש"י, משום דקשיא להו אמאי לא הקשו מהא

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומני" בעיון!!!

יומני השיעור בדרף היומני בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45

בבית הכנסת שע"י 'קהילת אשכנז' החוב והתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד"ח בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>